

Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa

Telefon komórkowy
w rękach ucznia

**Obserwacje i doświadczenia
w czasie zajęć biologii**

WYDAWCA PISMA:

Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku, al. gen. J. Hallera 14,
80-401 Gdańsk
tel.: (58) 34 04 100 (centrala);
(58) 34 04 110 (sekretariat)
fax: (58) 34 10 763, www.cen.gda.pl
e-mail: edukacjapomorska@cen.gda.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Małgorzata Bukowska-Ulatowska
– redaktor naczelna
Magdalena Urbaś
– z-ca redaktor naczelnej
Beata Symbor
Joanna Aleksandrowicz
PROJEKT GRAFICZNY, SKŁAD:
Beata Kwaśniewska
WSPARCIE TECHNICZNE:
Andrzej Cylwik
Dorota Gmerek
Anna Szabłowska
Jarosław Szabłowski
Olgierd Tuskiewicz
WSPÓŁPRACA:
Pedagogiczna Biblioteka
Wojewódzka Gdańsku

**Biuletyn Centrum Edukacji
Nauczycieli w Gdańsku**

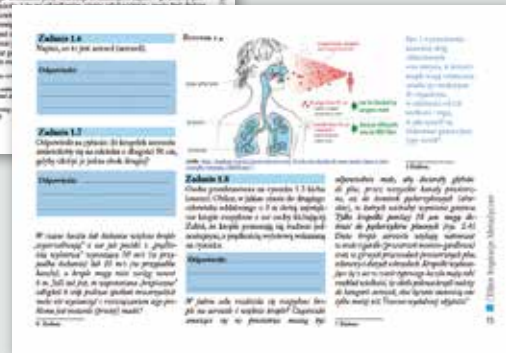
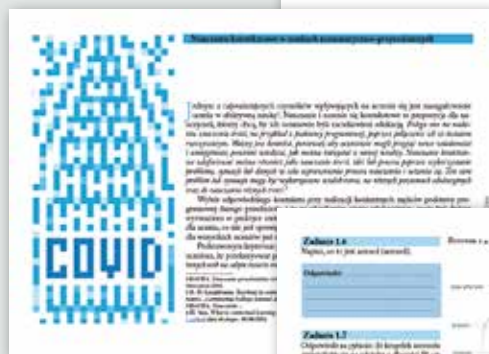
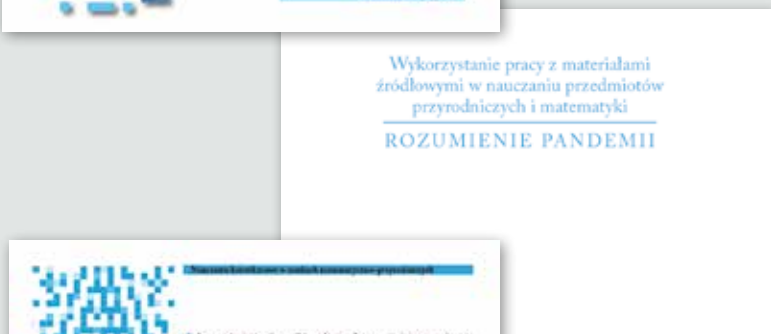
Organ prowadzący:
Samorząd Województwa Pomorskiego
Placówka posiada akredytację
— decyzja Pomorskiego Kuratora
Oświaty w Gdańsku nr 74/2020
dnia 12 sierpnia 2020 r.
Placówka wpisana do rejestru
instytucji szkoleniowych
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gdańsku pod nr ewidencyjnym
2.22/00057/2007

PUBLIKUJ w „EDUKACJI POMORSKIEJ”

Redakcja czasopisma serdecznie zaprasza do współpracy partnerów indywidualnych i instytucjonalnych, podejmujących inicjatywy korzystnie wpływające na kształt oświaty w naszym regionie. Zachęcamy do nadsyłania ciekawych artykułów na adres: edukacjapomorska@cen.gda.pl, oraz korzystania z możliwości uzyskania patronatu medialnego „Edukacji Pomorskiej”. Szczegółowe informacje dot. zasad publikacji, a także numery archiwalne naszego dwumiesięcznika są dostępne na stronie internetowej: www.cen.gda.pl/publikacja/edukacja-pomorska.

*Zapraszamy do lektury
T. 5. „CENnych Inspiracji Metodycznych”*

<https://tiny.pl/9drwz>

słowo wstępne

Fot. B. Kwaśniewska

Drodzy Państwo,

oddajemy w Wasze ręce ostatni numer „Edukacji Pomorskiej” w roku 2021 – drugim roku pandemii COVID-19. Przeprowadzono wiele badań dotyczących edukacji pandemicznej. Ich wyniki jednoznacznie pokazują wagę relacji, wartości, także emocji i uczuć w edukacji. Nie bez znaczenia okazało się wspomaganie wychowawczej roli rodziny przez szkołę. W obecnym numerze poruszamy zagadnienia zapewnienia dodatkowej opieki i pomocy w sytuacji kryzysowej, jaką jest czas pandemii. Dowiedzą się Państwo, jak wzmacniać bezpieczeństwo i budować pozytywny klimat szkoły, wykorzystując model uczenia się Kolba, uważniej czytając, bardziej aktywizując ucznia. **BARDZIEJ** versus **WIĘCEJ** jest kluczowe – bo dotyka głębi, refleksji i duchowości. Czasami najprostsze rozwiązania działają najlepiej. Prezentujemy pomysły metodyczne dotyczące języków obcych, biologii czy sztuki i plastyki. Przeczytaj Państwo o Stowarzyszeniu Małych Artystów w świetlicy szkolnej oraz innowacji pedagogicznej „Zdrowie na talerzu i w literaturze”.

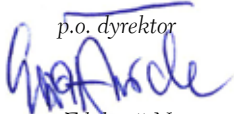
Cały bieżący numer naszego periodyku porusza kwestie związane z podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022, zawiera praktyczne wskazówki, m.in. wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030. Szkoła jest jednym z miejsc nabywania kompetencji opisanych w tej Strategii, niezbędnych do radzenia sobie w życiu, takich jak umiejętności przekrojowe: cyfrowe, osobiste, społeczne czy zdolność adaptacji do nowych warunków – nie tylko w czasie pandemii absolutnie fundamentalna. Poznacie nauczycielkę, która odkryła, że telefon komórkowy może stać się jej sprzymierzeńcem.

O tym, jak ważne jest włączanie w społeczeństwo, w tym włączanie migrantów, piszemy w relacji z konferencji pt. Szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji. Może zechcą Państwo zapoznać się z projektem realizowanym w ramach Erasmusa+, którego efektem końcowym będzie koncepcja MIASTA UTOPII. Edukacja włączająca na pewno nie jest utopią, dzieje się tu i teraz. Dzieci i młodzież uczą się samych siebie oraz siebie nawzajem. Słowami profesora Cezarego Obrachta-Prondzyńskiego: „Obcy” to uchodźca, ale również nasz sąsiad, który ma inne przekonania (...) mówi o kimś inaczej niż my; inaczej się ubiera, słucha innej muzyki, co innego je. Przestrzenie obcości są bardzo zróżnicowane – na tym polega dzisiejsza złożoność świata¹.

Zapraszam do zapoznania się z artykułem traktującym o ekologii. Edukacja ekologiczna to także arena ścierania się różnych poglądów, spojrzeń na świat, filozofii życiowych, interesów i wartości. Dbając o ekologię, dostrzegam i szanuję drugiego człowieka. Kolejnym poruszonym tematem jest nowy nadzór pedagogiczny – już tylko z dwoma formami: kontrolą i wspomaganie. Pokazujemy przykłady organizacji nadzoru pedagogicznego uwzględniającego procesy związane z dbaniem o dobrostan ucznia i nauczyciela. Rekomendujemy materiały z XXVII Międzynarodowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej poruszające kwestie skutków emocjonalnych i społecznych pandemii.

Przed nami piękny okres Świąt Bożego Narodzenia – zapraszam na literackie spotkanie ze św. Mikołajem, fenomenalną postacią o niesłabnącej sympatii, czego Wszystkim Nauczycielom życzę: pozostanie w sercach Waszych uczniów, przyjmując ten dar z wdzięcznością.

Dar jest samym rdzeniem ludzkiego świata, bo ktoś daje, ktoś przyjmuje, przyjęcie rodzi zobowiązanie i ktoś to odwzajemnia². Życzę Państwu świątecznego i noworocznego obdarowywania się i odwzajemniania darów.

p.o. dyrektor

 Centrum Edukacji Nauczycieli

¹ <https://ug.edu.pl/news/pl/2394/chronmy-przed-nienawiscia>
² tamże

spis treści

■ SŁOWO WSTĘPNE	3
■ TEMAT NUMERU	
Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022	5
Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
Wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny	6
Łukasz Franków	
Czytamy... żeby widzieć więcej	8
Dominika Ringwelska	
O Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030	11
Tomasz Kąkol	
Eko-logicznie, czyli wokół szóstego kierunku polityki oświatowej państwa.....	15
Magdalena Urbaś	
■ CENNE INFORMACJE	
Doradcy metodyczni CEN	19
Joanna Aleksandrowicz	
■ FORUM EDUKACYJNE	
Między mitem a prawdą.....	20
Barbara Radke	
■ PRAWO OŚWIATOWE	
„Nowy” – zmieniony nadzór pedagogiczny	22
Jolanta Kijakowska	
■ BADANIA I ANALIZY	25
■ TIK W SZKOLE	
Telefon komórkowy w rękach ucznia – wróg czy przyjaciel nauczyciela?	26
Agnieszka Dzikowska-Jankowska	
■ WOKÓŁ NAS	
Konferencja „Szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji”	28
Sylwia Kilanowska-Męczykowska	
Obserwacje i doświadczenia w czasie zajęć biologii w szkole podstawowej – cz. I	30
Katarzyna Roeske	
Kilka pomysłów na oswojenie pisania w języku obcym	34
Justyna Juńska-Nacel	
Historia sztuki – interesujący element edukacji plastycznej. Inspiracja na lekcje plastyki.....	35
Jasmine Al-Douri	
Stowarzyszenie Małych Artystów działające w świetlicy Szkoły Podstawowej nr 45 im. Bohaterów Westerplatte w Gdańsku-Wrzeszczu	38
Izabella Postuszny, Beata Rzysko-Wójcik	
Żukowo, tu gotujemy i jemy kolorowo i zdrowo!	40
Wioleta Krause	
Realizacja projektu Erasmus+ „Is geography destiny?” w czasie pandemii	42
Agnieszka Jackiewicz	
■ BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA	
Konkurs „Nauczyciel Pomorza Roku 2021”	45
Anna Zawistowska	
■ O TYM SIĘ MÓWI	47

temat numeru

Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022

Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. edukacji języków obcych

Co roku na początku lipca poznajemy
podstawowe kierunki realizacji polityki
oświatowej państwa na kolejny rok szkolny.

8 lipca 2021 r. na podstawie art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082) Minister Edukacji i Nauki ustalił następujące kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022:

1. Wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny, m.in. przez właściwą organizację zajęć edukacyjnych wychowanie do życia w rodzinie oraz realizację zadań programu wychowawczo-profilaktycznego.
2. Wychowanie do wrażliwości na prawdę i dobro. Kształtowanie właściwych postaw szlachetności, zaangażowania społecznego i dbałości o zdrowie.
3. Działanie na rzecz szerszego udostępnienia kanonu edukacji klasycznej, wprowadzenia w dziedzictwo cywilizacyjne Europy, edukacji patriotycznej, nauczania historii oraz poznawania polskiej kultury, w tym osiągnięć duchowych i materialnych. Szersze i przemyślane wykorzystanie w tym względzie m.in. wycieczek edukacyjnych.
4. Podnoszenie jakości edukacji poprzez działania uwzględniające zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów, zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, szczególnie w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią COVID-19 w celu zapewnienia dodatkowej opieki i pomocy, wzmacniającej pozytywny klimat szkoły oraz poczucie bezpieczeństwa. Roztropne korzystanie w procesie kształcenia z narzędzi i zasobów cyfrowych oraz metod kształcenia wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne.
5. Wdrażanie Zintegrowanej Strategii Umiejętności – rozwój umiejętności zawodowych w edukacji formalnej i pozaformalnej, w tym uczeniu się dorosłych.

6. Wzmocnienie edukacji ekologicznej w szkołach. Rozwijanie postawy odpowiedzialności za środowisko naturalne.

W numerze 108 „Edukacji Pomorskiej” (<https://www.cen.gda.pl/publikacje/edukacja-pomorska>) wiele miejsca poświęciliśmy ważnym i aktualnym zagadnieniom wpisującym się w zakres 4. z powyższych kierunków. Zachęcaliśmy Czytelników do refleksji nad potrzebami środowiska oświatowego w drugim roku pandemii COVID-19. Zwracaliśmy uwagę na znaczenie budowania relacji oraz poruszania trudnych tematów wychowawczych z uczniami, a także podpowiadaliśmy, po jakie narzędzia warto przy tym sięgać. Podjęliśmy też temat wykorzystania potencjału edukacji zdalnej w warunkach popandemicznych.

Natomiast w numerze 109 naszego dwumiesięcznika zapraszamy Państwa do zapoznania się z artykułami poruszającymi wybrane kwestie wpisujące się w pozostałe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w bieżącym roku szkolnym. Na kolejnych stronach znajdują Państwo teksty na temat: wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny, znaczenia czytania oraz atrakcyjnych sposobów promocji czytelnictwa wśród młodych ludzi, Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030, a także znaczenia pojęcia „ekologia” i praktycznej realizacji edukacji ekologicznej. Materiały opublikowane w ramach „Tematu numeru” zostały przygotowane przez pracowników Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Zapraszamy do lektury!

Odniesienia do aktualnych kierunków polityki oświatowej państwa są obecne również w ofercie doskonalenia zawodowego przygotowanej przez Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku na rok szkolny 2021/2022. Szczegółowe informacje są dostępne pod adresem: <https://www.doskonalenie.cen.gda.pl>.

Wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny

Łukasz Franków,

nauczyciel konsultant CEN ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej

4 marca 2020 r. wykryto pierwszy przypadek koronawirusa w Polsce. Wkrótce po tym wydarzeniu wprowadzono edukację zdalną, zamknięto place zabaw, galerie handlowe, obiekty sportowe, ograniczono możliwość kontaktowania się z innymi i poruszania się na świeżym powietrzu. Dość szybko zaczęto zastanawiać się, jaki to będzie miało wpływ na dzieci i młodzież.

Psychologowie i pedagodzy snuli różne przypuszczenia, ale brakowało im podstaw empirycznych, brakowało badań. Po pewnym czasie różne organizacje oraz ośrodki badawcze zaczęły je jednak prowadzić. I choć można mieć zastrzeżenia co do metodologii prowadzonych badań, to w pewnych kwestiach sformułowane wnioski są do siebie podobne: np. negatywnym efektem wprowadzonych obostrzeń było pogorszenie jakości relacji rodzinnych, nasilenie się problemów domowych, sytuacji konfliktowych, wynikających chociażby z konieczności korzystania ze sprzętu komputerowego w tym samym czasie przez różnych członków rodziny, narastającego poczucia zagrożenia, niepewności, izolacji od otoczenia¹. Instytut Profilaktyki Zintegrowanej w opublikowanym raporcie z badań sformułował wnioski i rekomendacje wskazujące na konieczność podejmowania działań wspierających wychowawczą rolę rodziny². Ze względu na fakt, iż badania te były prowadzone na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki, można chyba uznać, że na tej podstawie wśród podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa (a w zasadzie na pierwszym miejscu) znalazło się *wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny oraz podnoszenie jakości edukacji poprzez działania uwzględniające różnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów, zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, szczególnie w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią COVID-19 w celu zapewnienia dodatkowej opieki i pomocy, wzmacniającej pozytywny klimat szkoły oraz poczucie bezpieczeństwa*³.

Jak ważne miejsce wspieranie rodziny zajmuje w polskim systemie oświaty wskazuje Ustawa Prawo Oświatowe, która już w pierwszym artykule, pkt. 2 stwierdza, iż system oświaty w Polsce zapewnia *wspieranie wychowawczej roli rodziny*. Określa też sposób rozumienia wychowania (*wychowanie to wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze*

fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej) oraz wskazuje narzędzie służące realizacji wsparcia, czyli program wychowawczo-profilaktyczny⁴. Wspieranie wychowawczej roli rodziny jest także jednym z celów zajęć wychowania do życia rodzinie, o czym świadczy §2, pkt. 1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Jakkolwiek socjologowie rodziny w różny sposób określają jej funkcje, to jednak funkcja wychowawcza znajduje się w każdej koncepcji. Np. Zbigniew Tyszka łączy ją z socjalizacją, nazywając funkcją wychowawczo-socjalizacyjną⁵. Natomiast Józef Wilk wskazuje na następujące elementy funkcji wychowawczej rodziny: opieka, stabilność emocjonalna, socjalizacja i inkulturacja⁶. Odnosząc te założenia do przepisów prawa oświatowego, możemy odszukać w nich wiele treści wskazujących, w jaki sposób przedszkola, szkoły i placówki mogą wspierać rodzinę. I tak np. w podstawie programowej kształcenia ogólnego znajdujemy następujące zapisy:

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

1. *wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia,*
2. *formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób,*
3. *kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość,*
4. *ukierunkowanie ucznia ku wartościom.*

1 Por. J. Pyżalski, *Zdrowie psychiczne i dobrostan młodych ludzi w czasie pandemii COVID-19 – przegląd najistotniejszych problemów*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, vol. 20 nr 2 (2021), str. 100; Sz. Grzelak, D. Żyro, *Jak wspierać uczniów po roku pandemii*, Warszawa 2021, s. 46-47.

2 Sz. Grzelak, D. Żyro, *Jak wspierać uczniów po roku pandemii*, Warszawa 2021, s. 9-14.

3 Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022, Warszawa 2021.

4 Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, art. 1.2, art. 26.

5 Z. Tyszka, *Socjologia rodziny w Polsce*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, Rok LII – zeszyt 3-4 (1990), s. 233.

6 J. Wilk, *Pedagogika rodziny*, Lublin 2016, s. 67.

Zadaniem szkoły jest wprowadzenie uczniów w świat literatury, ugruntowanie ich zainteresowań czytelniczych oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury.

Zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie ich do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, a ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się, korzyści płynących z aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki.

Kształcenie i wychowanie (...) sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest (...) przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, kształtuje postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, w tym upowszechnia wiedzę o zasadach zrównoważonego rozwoju, motywuje do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwija zainteresowanie ekologią.

Duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych, takich jak komunikacja i współpraca w grupie.

Przytoczone fragmenty podstawy programowej dostarczają konkretnych informacji, jakimi działaniami możemy wspierać wychowawczą rolę rodziny.

Realizacja programu wychowawczo-profilaktycznego zakłada działania dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów oraz uwzględniające ich potrzeby. Co – wspólnie z holistyczną wizją człowieka zawartą w definicji wychowania – ukazuje nam podmiotowość uczniów i uczennic w procesie wychowawczym. Nauczyciele realizujący działania wychowawcze, towarzyszą młodemu człowiekowi na drodze jego rozwoju. Wychowanie staje się wspólną podróżą ku pełnej dojrzałości.

Wychowanie do życia w rodzinie jest przedmiotem, który z jednej strony realizuje treści zawarte w podstawie programowej, w czym przejawia się jego edu-

cyjny charakter, a z drugiej jest przedmiotem, który już w swojej nazwie definiuje je jako zajęcia wychowawcze, a więc uwzględniające wolę rodziców, gdyż to właśnie oni na mocy konstytucji oraz ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy są odpowiedzialni za wychowanie dzieci. Dlatego też przed przystąpieniem do planowanych działań wspierających warto rozpoznać potrzeby rodziców w tym zakresie.

Zarówno realizacja zajęć wychowania do życia w rodzinie, jak i programu wychowawczo-profilaktycznego zakłada kształtowanie postaw prospołecznych, prozdrowotnych oraz prorodzinnych. Trójskładnikowa teoria postaw, w myśl której na postawę składają się komponenty: poznawczy, emocjonalny i behawioralny, podpowiada, aby podczas projektowania wspólnie realizowanych zadań uwzględnić takie aktywności, które będą się odnosiły do wszystkich trzech elementów¹. Taką możliwość daje wykorzystanie w pracy z uczniami cyklu Kolba, a więc: odwołanie się do doświadczenia, wywołanie refleksji, wskazania podstaw teoretycznych i na końcu – podjęcie działań praktycznych. Jest to także sposób na korygowanie u uczniów błędnych przekonań, często opartych na negatywnych doświadczeniach czy wiedzy uzyskanej z niezwyfikowanych źródeł, np. internetowych portali społecznościowych. Trójskładnikowa teoria postaw znajduje swoje odzwierciedlenie także w strategiach stosowanych w profilaktyce, np. informacyjnej, edukacyjnej czy działań alternatywnych². Warto jednak pamiętać, aby w pracy przy pomocy strategii informacyjnej czy edukacyjnej nie ograniczać się tylko do przekazywania informacji albo pokazywania przykładów dobrych praktyk, tylko stosować metody aktywizujące, takie jak dyskusja, debata itp.

We wspieraniu funkcji wychowawczej rodziny w sposób szczególnie może pomóc wykorzystanie strategii rozwijania umiejętności wychowawczych, polegającej na uczeniu oraz wzmacnianiu umiejętności wychowawczych w grupie rodziców i opiekunów, a w konsekwencji – wzmacnianiu więzi rodzinnych.

Gotowe i sprawdzone pod względem skuteczności programy profilaktyczne, wykorzystujące różnorodne strategie i podstawy teoretyczne, znajdują się na stronie internetowej www.programyrekomentowane.pl.

1 Por. K. Tuczyński, W. Wałat, *Trójskładnikowa koncepcja postawy człowieka wobec wykorzystywania e-learningu w procesie kształcenia*, „Edukacja – Technika – Informatyka” nr 3/29/2019, s. 211-212.

2 Por. *Metody i strategie profilaktyczne*, <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=105808>.

Wychowanie do życia w rodzinie – kurs kwalifikacyjny

Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku zaprasza nauczycieli szkół podstawowych na kurs kwalifikacyjny w zakresie wychowania do życia w rodzinie, który będzie prowadzony zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli oraz wymaganiami określonymi w ramowym planie i programie kursu kwalifikacyjnego zatwierdzonym przez Ministra Edukacji i Nauki dnia 9 września 2021 r. Kurs jest przeznaczony dla nauczycieli posiadających kwalifikacje (w tym przygotowanie pedagogiczne) do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkołach podstawowych – po ukończeniu kursu uzyskają oni dodatkowe kwalifikacje do prowadzenia zajęć z wychowania do życia w rodzinie w szkołach podstawowych. Szczegółowe informacje i rejestracja: <https://tiny.pl/9c2f3>.

Ł.F.

Czytamy... żeby wiedzieć więcej

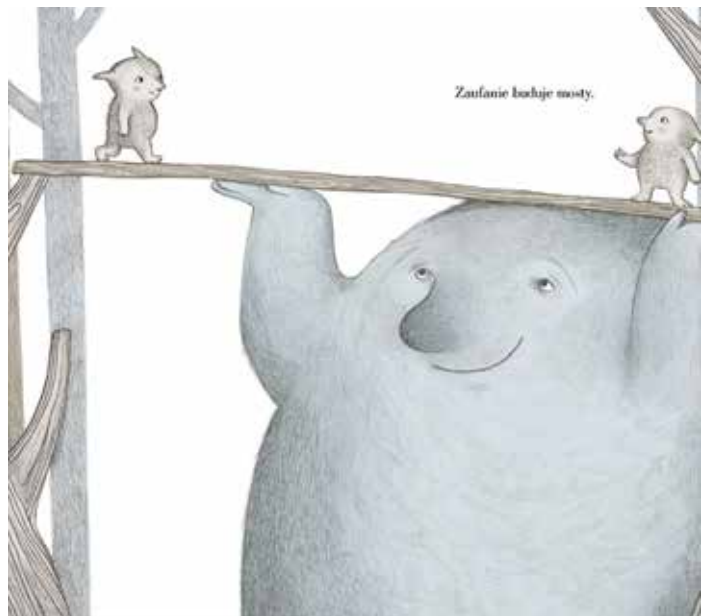
Dominika Ringwelska,
nauczyciel konsultant CEN ds. języka polskiego

O wartościach płynących z czytania zostało już wiele powiedziane. Wydawnictwa prześcigają się w proponowaniu nam coraz to piękniejszych i mądrzejszych książek. Targi, wirtualne oraz stacjonarne, pełne są nowości wydawniczych. Liczne programy wspierające czytelnictwo pomagają w zdobyciu kolejnych wiernych czytelników.

8 lipca 2021 r. zostały ogłoszone *Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022*. W sześciu punktach zamieszczono priorytety MEN. Odwołując się do kierunków 2. *Wychowanie do wrażliwości na prawdę i dobro. Kształtowanie właściwych postaw szlachetności, zaangażowania społecznego i dbałości o zdrowie.* oraz 3. *Działanie na rzecz szerszego udostępnienia kanonu edukacji klasycznej, wprowadzenia w dziedzictwo cywilizacyjne Europy, edukacji patriotycznej, nauczania historii oraz poznawania polskiej kultury, w tym osiągnięć duchowych i materialnych. Szersze i przemyślane wykorzystanie w tym względzie m.in. wycieczek edukacyjnych* – mamy również możliwość mówienia o tym, co niosą ze sobą książki.

Prawda, dobro, altruizm, wolontariat, dbałość o zdrowie swoje i osób, które znajdują się obok nas to przecież nie puste hasła, a drogowskazy – szczególnie potrzebne w dzisiejszych czasach. Dzieci nas naśladują, powtarzają nasze zachowania, gesty, słowa. To samo dotyczy literatury. To w niej nasi uczniowie dostrzegają wzory, autorytety, uczą się empatii i bezinteresownej pomocy innym.

Nie trzeba szukać daleko, ponieważ już w książkach dla najmłodszych znajdziemy wiele pozytywnych postaw. Nie sposób wymienić tu licznych tytułów, spójrzmy więc chociaż na jedną książkę, która jest warta polecenia: *Co robią uczucia* Tyny Oziewicz. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym jest również zapisane w podstawie programowej. Sięgając po takie książki, nie tylko realizujemy te zapisy, ale również wprowadzamy dzieci do świata wartości, wrażliwości, a dobro i mądrość pojawiają się na każdej stronie.

ZAUFANIE
NADZIEJA
WSPÓŁCZUCIE
PRZYJAŻŃ
WDZIĘCZNOŚĆ
RODOŚĆ
SMUTEK
WYOBRAŹNIA
GOŚCINNOŚĆ
WOLNOŚĆ
SPOKÓJ

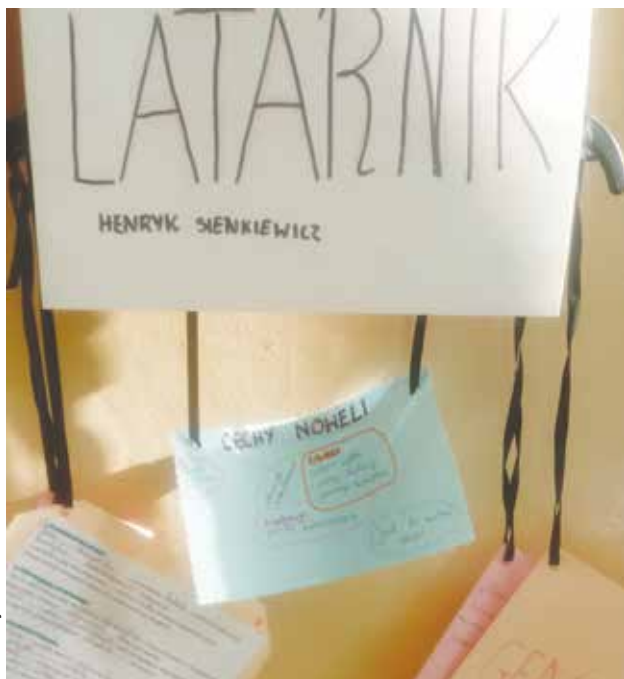

Poznanie kultury polskiej poprzez podróżowanie jest nieco utrudnione, ale zawsze możemy podróżować, przyglądać się, poszukiwać wiedzy i informacji... na regałach bibliotek domowych, publicznych i szkolnych. W jaki sposób ukazać dorobek, wybitne jednostki, dokonania? Wystarczy kilka ciekawych pomysłów, by wyeksponować to, co mamy na wyciągnięcie ręki... i telefonu...

Lektura na wieszaku, inaczej zwana *garderobą lekturową*, zmienia naszą przestrzeń i jednocześnie przekazuje ważne wiadomości. Uczniowie, angażując się w zadanie, czytają, selekcionują materiał, wybierając to, co najważniejsze, projektują, planują, działają – w efekcie powstaje wyjątkowa praca przedstawiająca życie i twórczość pisarza.

Fot. E. Kujawska

Fot. E. Kujawska

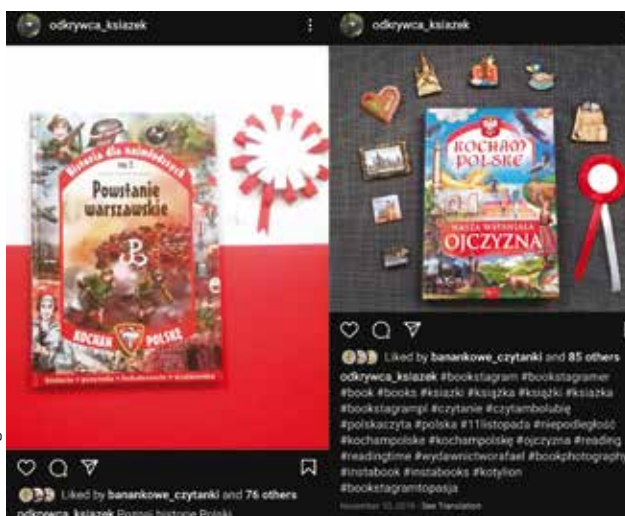

Fot. E. Kujawska

Czasami najprostsze rozwiązania stają się bardzo pomocne. Każdy uczeń ma dzisiaj przy sobie telefon z aparatem. Zrobienie zdjęcia wymaga już tylko wyobraźni i kilku chwil. Umieszczenie go na bookstagramie, który odwiedzają inni poszukiwacze dobrej lektury, zilustruje zainteresowania czytelnicze, ale również podkreśli ważne wydarzenia. Każdego roku, do połowy listopada, pojawiają się tu liczne zdjęcia przedstawiające książki dotyczące historii Polski. Czy nie można omówić ich w ramach edukacji patriotycznej?

Wybitne jednostki także są zapisane w naszej literaturze. Beletrystyka, literatura faktu, biografie, powieści graficzne, albumy – to z nich poznajemy życie i twórczość osób, które na zawsze wpisały się

w grono wyróżniających się Polaków. Tu również z pomocą przychodzą nam książki i telefony. Fotografie *stosików do czytania* przedstawiające zbiór wybranych publikacji dotyczących wybitnych jednostek – wyeksponowane w głównym korytarzu szkoły, przyciągają wzrok. Wystarczy aranżacja, kilka książek i dobry pomysł.

Graf. D. Ringwelska

Fot. D. Ringwelska

Fot. D. Ringwelska

Wystawa takich prac jest rewelacyjnym sposobem, aby rozpocząć rozmowę o książkach, w których tyle się kryje... wystarczy chcieć... wystarczy czytać... by widzieć więcej...

Zachęcamy do zapoznania się z materiałami z VII Ogólnopolskiego Kongresu Tutoringu, zgromadzonymi w publikacji **Dobro, Piękno i Prawda w Edukacji, czy coś w zamian?**, dostępnej nieodpłatnie pod adresem: <https://bit.ly/3p3XRF8>.

S.K.-M.

Znowelizowana lista lektur w podstawie programowej języka polskiego z komentarzem

Broszury [dostępne nieodpłatnie pod adresem <https://bit.ly/3xskyGS>] prezentują zaktualizowaną listę lektur dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zmiany wprowadzone w podstawie programowej języka polskiego zostały tu szczegółowo omówione – z uwzględnieniem treści utworów zaproponowanych do wykorzystania w szkole, celu ich lektury oraz przekazywanych przez nie wartości. W materiale zawarto wskazówki metodyczne dotyczące pracy z wybranymi tekstami podczas zajęć, określono właściwe dla nich odniesienia i konteksty.

źródło: www.ore.edu.pl

Supermoc książek. Poradnik upowszechniania czytania

Z myślą o profesjonalistach i wolontariatach angażujących się w najróżniejszy sposób na rzecz zwiększenia liczby Polaków czytających książki, Fundacja Powszechnego Czytania przygotowała poradnik „Supermoc książek. Poradnik upowszechniania czytania” autorstwa Marii Deskur, objęty patronatem honorowym Biblioteki Narodowej.

„Supermoc książek” [publikacja dostępna nieodpłatnie pod adresem: <https://bit.ly/3lap8o8>] to próba zdefiniowania dróg, które prowadzą do podniesienia poziomu czytelnictwa i odpowiedzi na pytania: po co upowszechniać czytanie? jak do tego podejść, by osiągnąć zmianą na skalę kraju? jakie są sprawdzone metodologie?

źródło: www.ore.edu.pl

Warto odwiedzić portal **Filozofuj!** (<https://filozofuj.eu>), który w atrakcyjny i przystępny sposób przybliży zagadnienia filozoficzne. Znajdziemy tam m.in. ofertę warsztatów dla dzieci i młodzieży, a także scenariusze lekcji, które pomogą nauczycielom zachęcić młodych ludzi do rozpoczęcia przygody z filozofią.

S.K.-M.

Przy planowaniu działań w ramach edukacji patriotycznej, w tym wycieczek szkolnych, pomocne mogą być: **Mapa miejsc pamięci związanych z obchodami 100-lecia odzyskania niepodległości** (<https://bit.ly/3E1WT2y>) oraz **Pomorska baza miejsc pamięci** (<https://bit.ly/3cZT3e5>).

Praktycznych pomysłów na pracę z dziećmi i młodzieżą dostarczą bezpłatne publikacje: **Patriotyzm refleksyjny na co dzień. Scenariusze zajęć edukacyjnych** autorstwa Mariusza Malinowskiego (<https://bit.ly/3rb06ZW>) oraz **Regionalizm – patriotyzm jutra, czyli inspiracje Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie** autorstwa Iwony Józwiak (<https://bit.ly/3raA60I>).

S.K.-M.

O Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030

Tomasz Kąkol,

wicedyrektor CEN, nauczyciel konsultant ds. kształcenia zawodowego

Jednym z kierunków polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2021/2022 jest *Wdrażanie Zintegrowanej Strategii Umiejętności – rozwój umiejętności zawodowych w edukacji formalnej i pozaformalnej, w tym uczeniu się dorosłych*. Zatem warto przybliżyć zagadnienia związane z tą strategią, przyjętą przez Radę Ministrów 25 stycznia 2019 r. uchwałą nr 12/2019 w sprawie przyjęcia polityki publicznej *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)*. Jak czytamy w opracowaniu MEN, współczesny świat stoi przed wieloma wyzwaniami wynikającymi z procesów globalizacji, które przejawiają się m.in. w dynamicznym rozwoju technologii oraz w postępujących problemach demograficznych, migracyjnych i ekologicznych. Te zmiany wyznaczają potrzebę rozwoju zestawu umiejętności warunkujących powodzenie w życiu społecznym oraz na rynku pracy.

Znaczenie terminu **umiejętność**, użyte w ZSU 2030, jest zbliżone z zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK) oraz definicją podaną w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 226) i oznacza **przyswojoną w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej**. Kluczowe umiejętności wymienione w ZSU 2030 przedstawia Tabela 1.

Kluczowe umiejętności	Wyszczególnienie
umiejętności podstawowe	rozumienie i tworzenie informacji; wielojęzyczność; umiejętności matematyczne, w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii
umiejętności przekrojowe	cyfrowe; osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się; obywatelskie; w zakresie przedsiębiorczości; w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej; w zakresie myślenia krytycznego i kompleksowego rozwiązywania problemów; w zakresie pracy zespołowej; zdolność adaptacji do nowych warunków; przywódcze; związane z wielokulturowością; związane z kreatywnością i innowacyjnością
umiejętności zawodowe	zdolność wykorzystania wiedzy z określonej branży/dziedziny oraz nabytych sprawności do wykonywania określonych i specyficznych dla danej profesji działań

Tabela 1. Podział kluczowych umiejętności według ZSU (część ogólna)

źródło: opracowanie własne na podstawie *Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna)*, MEN, Warszawa 2019

Umiejętność oznacza więc zdolność do prawidłowego i sprawnego wykonywania określonego rodzaju czynności, zadania lub funkcji. Przez *prawidłowe wykonywanie* rozumie się wykorzystywanie w działaniu odpowiedniej wiedzy teoretycznej i praktycznej oraz stosowanie się do norm społecznych, w szczególności odnoszących się do danego rodzaju działalności. Przy czym miejsca i okoliczności nabywania umiejętności mogą być zarówno formalne, jak i pozaformalne (zob. Rysunek 1).

Rys 1. Miejsca nabywania umiejętności według ZSU 2030 (część ogólna)

źródło: *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)*, MEN, Warszawa 2019

Jak czytamy w uzasadnieniu MEN, *Zintegrowana Strategia Umiejętności* powstała po to, aby wyznaczyć ramy służące m.in.:

- wdrażaniu spójnej polityki na rzecz rozwijania umiejętności w myśl idei uczenia się przez całe życie;
- zapewnieniu równego dostępu do informacji o zasobach umiejętności i zapotrzebowaniu na nie, doradztwa edukacyjnego i zawodowego oraz do ofert edukacyjnych i szkoleniowych związanych z rozwojem umiejętności;
- zwiększeniu aktywności edukacyjnej, zawodowej i społecznej we wszystkich grupach społecznych, zwłaszcza wśród osób o niskich umiejętnościach lub narażonych na wykluczenie społeczne.

Celem nadrzędnym *ZSU 2030* jest tworzenie możliwości i warunków do rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia. W ten sposób wyznaczono sześć obszarów priorytetowych, przedstawionych poniżej.

Rys 2. Priorytety Zintegrowanej Strategii Umiejętności

źródło: *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)*, MEN, Warszawa 201

Powyższe cele i priorytety przyjęte w *ZSU* wynikają ze *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* i innych polityk rządowych oraz uzgodnień Unii Europejskiej zmierzających do zapewnienia dobrobytu, godnego życia oraz spójnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju.

Część szczegółowa *ZSU 2030* została przyjęta przez Radę Ministrów w drodze uchwały nr 195/202 z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)*. *Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie*. W tej części zdefiniowano cele, tematy i kierunki działań w obrębie ośmiu obszarów priorytetowych dotyczących:

- rozwijania umiejętności podstawowych, przekrojowych i zawodowych dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych;

- rozwijania umiejętności w edukacji formalnej – kadry zarządzające;
- rozwijania umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące;
- rozwijania umiejętności w miejscu pracy;
- doradztwa zawodowego;
- współpracy pracodawców z edukacją;
- planowania uczenia się przez całe życie;
- potwierdzenia nabywanych umiejętności.

Szczegółowy wykaz obszarów, tematów i celów odzianywanego zawartych *ZSU 2030 (część szczegółowa)* przedstawia Tabela 2 na kolejnej stronie.

Obszar	Cel oddziaływań	Tematy działań
Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i osób dorosłych	Upowszechnianie kultury uczenia się przez całe życie, nastawionej na zdobywanie i doskonalenie umiejętności ważnych dla funkcjonowania człowieka w sferze prywatnej, w życiu społecznym i zawodowym	1. Upowszechnianie istniejących oraz opracowanie i wdrażanie nowych rozwiązań diagnozujących predyspozycje i umiejętności dzieci, młodzieży i osób dorosłych. 2. Upowszechnianie istniejących oraz opracowanie i wdrażanie nowych rozwiązań na rzecz rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych oraz zawodowych dzieci, młodzieży i osób dorosłych. 3. Wspieranie rozwoju kapitału społecznego na rzecz rozwoju umiejętności w ramach edukacji formalnej, pozaformalnej i uczenia się nieformalnego.
Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry zarządzające	Rozwijanie umiejętności kadr zarządzających w edukacji formalnej zgodnie z podstawowymi założeniami polityki na rzecz rozwoju umiejętności.	1. Wspieranie kadr zarządzających w edukacji formalnej w tworzeniu warunków dla rozwoju umiejętności. 2. Wspieranie kadr zarządzających w edukacji formalnej w zakresie zarządzania umiejętnościami kadry uczącej.
Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące	Wsparcie kadr uczących w edukacji formalnej poprzez rozwój systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego oraz przez tworzenie optymalnych warunków do rozwijania umiejętności osób uczących się.	1. Wspieranie rozwoju umiejętności zawodowych kadr uczących w edukacji formalnej. 2. Wspieranie i rozwijanie procesów nadawania uprawnień do wykonywania zawodu nauczyciela i funkcjonowania w zawodzie. 3. Rozwijanie kultury pracy szkoły opartej na współpracy, zespołowości i interdyscyplinarności. 4. Rozwijanie umiejętności kadr kształcących i doskonalących kadry uczące w edukacji formalnej. 5. Rozwijanie praktyk oraz staży krajowych i zagranicznych dla studentów wszystkich kierunków studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela.
Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną	Przygotowanie i doskonalenie osób, które wspierają rozwój dzieci, młodzieży i osób dorosłych w warunkach innych niż edukacja formalna, w tym w środowisku zamieszkania i w miejscu pracy.	1. Wspieranie rodzin w zakresie opieki, wychowania i rozwoju umiejętności. 2. Wspieranie kadr zarządzających i uczących w edukacji pozaformalnej oraz wspierających uczenie się nieformalne. 3. Wspieranie kadr instytucji spoza systemu edukacji formalnej i pozaformalnej (realizujących zadania z zakresu opieki, wychowania i edukacji) w zakresie rozwoju umiejętności.
Rozwijanie i wykorzystanie umiejętności w miejscu pracy	Wsparcie pracowników i kadr zarządzających w wykorzystaniu umiejętności w miejscu pracy w celu podnoszenia efektywności i satysfakcji zawodowej oraz lepszego wykorzystania potencjału kadr w gospodarce.	1. Wspieranie rozwoju zarządzania kapitałem ludzkim w miejscu pracy. 2. Wykorzystanie wysokoefektywnych praktyk pracy dla rozwoju umiejętności (HPWP – wysokoefektywne techniki pracy, ang. <i>high performance work practices</i>). 3. Rozwijanie umiejętności pracowników.
Doradztwo zawodowe	Rozwijanie efektywnego doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych ze wszystkich grup społecznych i zawodowych.	1. Rozwijanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja efektywnego doradztwa zawodowego dzieci, młodzieży i osób dorosłych. 2. Przygotowanie i doskonalenie kadr dla doradztwa zawodowego. 3. Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym.
Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną	Projektowanie, wdrażanie i rozwijanie rozwiązań pozwalających na wzmocnienie współpracy pomiędzy edukacją formalną i pozaformalną a pracodawcami.	1. Rozwijanie współpracy pomiędzy pracodawcami a instytucjami edukacji formalnej i pozaformalnej. 2. Rozwijanie jakościowe i ilościowe praktyk oraz staży krajowych i zagranicznych dla osób uczących się w ramach edukacji formalnej oraz pozaformalnej. 3. Rozwijanie jakościowe i ilościowe praktyk oraz staży krajowych i zagranicznych dla kadry kształcącej. 4. Rozwijanie zaplecza technicznego, dydaktycznego i instytucjonalnego kształcenia zawodowego uwzględniającego rzeczywiste warunki pracy.

Obszar	Cel oddziaływań	Tematy działań
Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności	Doskonalenie systemowych rozwiązań ułatwiających dostęp do różnych form uczenia się oraz umożliwiających rozpoznawanie, walidowanie i certyfikowanie efektów uczenia się niezależnie od sposobu, w jaki efekty te zostały uzyskane.	- Integracja edukacji formalnej, pozaformalnej i uczenia się nieformalnego. - Rozwijanie doradztwa walidacyjnego oraz potwierdzania efektów wcześniejszego uczenia się (RPL – potwierdzanie efektów uczenia się, ang. <i>recognition of prior learning</i>) na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 2. Obszary i tematy oddziaływań zawarte w ZSU 2030 (część szczegółowa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa)*, MEiN, Warszawa 2020

W ZSU 2030 wyznaczono również podmioty i instytucje odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań oraz źródła ich finansowania. Jako kluczowe podmioty wymienione są głównie ministerstwa oraz zarządy województw, natomiast podmiotami realizującymi poszczególne kierunki będą m.in.: Instytut Badań Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji i inne placówki doskonalenia nauczycieli, fundacje oraz agencje edukacyjne, urzędy pracy i inne instytucje rynku pracy, instytucje szkoleniowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, kuratoria oświaty, szkoły i inne jednostki systemu oświaty, uczelnie, podmioty prowadzące działalność kulturalną oraz jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego oraz gminnego. Planowane działania będą finansowane przede wszystkim z budżetu państwa i funduszy unijnych. Realizacja zadań wyznaczonych w ZSU 2030 z pewnością będzie wymagać właściwej koordynacji działań, współpracy na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym oraz przepływu informacji między zaangażowanymi podmiotami i interesariuszami. Pozostaje

mieć nadzieję, że realizacja ambitnych planów zawartych w tej strategii nie tylko wzmocni świadomość uczenia się przez całe życie, ale także zwiększy potencjał kompetencyjny podmiotów odpowiedzialnych zarówno za politykę uczenia się przez całe życie, jak i rozwój umiejętności.

Opracowano na podstawie:

- 1/ Uchwały Rady Ministrów nr 12/2019 z dnia 25 stycznia 2019 roku w sprawie przyjęcia polityki publicznej *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)* wraz załącznikiem
- 2/ Uchwały Rady Ministrów nr 195/202 z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)*. *Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie* wraz z załącznikiem.
- 3/ Ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 226).

■

Kurs pedagogiczny dla instruktorów praktycznej nauki zawodu

Centrum Edukacji Nauczycieli zaprasza pracodawców lub wyznaczonych przez nich pracowników (również osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne) na kurs pedagogiczny dla instruktorów praktycznej nauki zawodu. Kurs jest skierowany do pracodawców, którzy zamierzają prowadzić zajęcia praktyczne dla uczniów lub młodocianych pracowników. Obszary tematyczne kursu: zajęcia z zakresu pedagogiki, psychologii i metodyki, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności przydatnych w prowadzeniu zajęć w ramach praktycznej nauki zawodu; zajęcia kształtujące umiejętności dydaktyczne, organizowane w środowisku pracy oraz nim – w salach dydaktycznych z udziałem instruktora praktycznej nauki zawodu. Kurs będzie realizowany w wymiarze 48 godzin dydaktycznych w formie stacjonarnej, na zakończenie zostanie przeprowadzony egzamin pisemny i praktyczny, a uczestnicy otrzymają zaświadczenie o ukończeniu kursu kwalifikacyjnego. Program kursu został opracowany na podstawie załącznika do rozporządzenia MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. poz. 391) i zatwierdzony przez Pomorskiego Kuratora Oświaty. Szczegółowe informacje i rejestracja: <https://bit.ly/3p5B2AW>.

T.K.

Eko-logicznie, czyli wokół szóstego kierunku polityki oświatowej państwa

Magdalena Urbaś,
nauczyciel konsultant CEN ds. biologii i przyrody

Czym jest ekologia? Jakie są znaczenia tego pojęcia? Kto w szkole uczy o ekologii? Jak zachować logikę w eko-różnorodności?

Działania związane z edukacją ekologiczną znalazły się w treści ostatniego z sześciu podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w bieżącym roku szkolnym: *Wzmocnienie edukacji ekologicznej w szkołach. Rozwijanie postawy odpowiedzialności za środowisko naturalne*. Pojawiła się zatem okazja do przyjrzenia się na nowo pojęciu *edukacji ekologicznej*, i samemu pojęciu *ekologii*, okazja na zadanie na nowo pytania o miejsce ekologii w szkole oraz uczeniu się, a także o miejsce ekologii w naszym codziennym życiu.

Ekologia – to słowo przenika naszą codzienność, dociera do nas różnymi kanałami poprzez media, spotykamy się z nim w sklepie, szkole i domu. Pojawia się w naszej współczesności wręcz uporczywie. Wpisanie wyrazu *ekologia* w wyszukiwarce Google skutkuje 25 milionami wyników! Jeśli natomiast wpisujemy jedynie litery *eko*, wówczas okaże się, że mamy do czynienia już z około 181 milionami wyników wyszukiwania! Zatem nie możemy odmówić temu pojęciu popularności. Ale co to tak naprawdę znaczy? Czym jest ekologia jako nauka, a czym stało się to słowo w znaczeniu potocznym?

Wróćmy do pierwotnego znaczenia. *Pojęcie ekologii jako „gospodarstwa przyrody” (gr. oikos – dom, środowisko oraz logos – nauka) zostało wprowadzone przez niemieckiego zoologa, przyrodnika, filozofa oraz ewolucjonistę Ernsta Haeckla w 1869 r. jako nazwa określająca naukę, której podstawowym założeniem było badanie i wyjaśnianie zależności między organizmami oraz środowiskiem ich życia, wzajemnych interakcji pomiędzy osobnikami jednego bądź różnych gatunków oraz zjawisk i procesów zachodzących w środowisku¹. W pojęciu *ekologia* mieszczą się wzajemnie powiązania elementów ekosystemów, związki przyczynowo-skutkowe. Elementy te wpływają na siebie, często w zaskakujący i trudny do przewidzenia sposób. Zależności w przyrodzie wciąż zaskakują nas swoją złożonością. Przykładów na takie fascynujące powiązania dostarczył np. Peter Wohlleben, autor *Nieznanych Więzi Natury*. Dzięki tej lekturze możemy dowiedzieć się np., w jaki sposób re-introdukcja wilka w Parku Narodowym Yellowstone (USA) pomogła drzewom. Jednak powrót tego szczytowego*

drapieżnika na swoje miejsce w ekosystemie Yellowstone skutkowało także w inny sposób: efekty były widoczne na brzegach rzecznych, w nurcie wód oraz w rozkwicie innych populacji, np. ptaków wodnych! Jak do tego doszło? Warto sięgnąć do wspomnianej powyżej pozycji książkowej.

Stopień skomplikowania powiązań między elementami przyrody utrudnia nam przewidywanie skutków zachodzących zmian. Człowiek w swojej historii wielokrotnie przekonał się o zgubnym wpływie nieprzemysłowych działań, takich jak wprowadzanie obcych gatunków na niezamieszkiwane przez nie do tej pory tereny, np. królików do Australii. Świat wokół nas na naszych oczach ulega zmianie, także na skalę globalną. Zmiany klimatyczne są już faktem, ich konsekwencje stają się coraz bardziej widoczne.

Ekologia, ekologiczny – te słowa mogą przybierać także i inne znaczenia. Sięgnijmy do Słownika Języka Polskiego PWN. Wyraz *ekologiczny* oznacza:

1. *dotyczący związku warunków zewnętrznych z życiem roślin i zwierząt;*
2. *związany z ochroną środowiska;*
3. *wyprodukowany ze składników naturalnych.*

A zatem mamy do czynienia ze znacznie szerszym znaczeniem niż to zaproponowane w XIX wieku.

Jednak nie wszystko złoto, co się świeci – nie zawsze połączenie liter E K O ma znaczenie, jakiego moglibyśmy się spodziewać. Ostrzeżeniem przed występującymi nadużyciami eko-słów jest zjawisko opisane jako *greenwashing* (*ekościema*, zielone kłamstwo). Dotyczy niestusznego wrażenia, jakie stwarza producent towaru. Jest bardziej chwytem marketingowym niż rzetelną informacją, iż przedmiot czy usługa powstały z myślą o środowisku. Pojęcie to po raz pierwszy zostało użyte Jaya Westervelta w 1986 r. Samo umieszczenie na opakowaniu słów: *eko, bio* czy *green* ma skłonić konsumenta do wyboru właśnie tego produktu spośród innych podobnych. Producenci wykorzystują tutaj prawidłowość, iż coraz większą rolę w codziennych wyborach konsumenckich odgrywają kwestie ekologiczne. Wg raportu *Ziemia atakuje* (Kantar, 2020) 29% ankietowanych Polaków czuje, że powinno coś zrobić dla środowiska, ale nie do końca wie, jak. Zatem wrzucenie do koszyka z zakupami produktu z zielonymi napisami *bio* czy *eko* na opakowaniu może dawać złudzenie

¹ Źródło: <https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/ekologia>.

podejmowania decyzji korzystnej dla planety. *Greenwashing* może objawiać się na różne sposoby: m.in. jako wyolbrzymianie zalet produktu, przemilczanie istotnych informacji albo przedstawianie fałszywego, nieistniejącego certyfikatu.

GREENWASHING

Treści dotyczące ekologii i ochrony środowiska znalazły się w zapisach podstawy programowej. Zagadnienia dotyczące tego obszaru kojarzymy najczęściej z przedmiotami przyrodniczymi i oczywiście znajdziemy je w podstawie programowej tych przedmiotów. To jednak nie są jedyne miejsca – także w treściach odnoszących się do etyki, techniki, podstaw przedsiębiorczości, języków obcych nowożytnych czy edukacji wczesnoszkolnej znajdziemy edukację ekologiczną. I nie jest to katalog zamknięty.

Edukacja ekologiczna to także zadanie każdego nauczyciela – wychowawcy. Ramowy plan nauczania dla szkół publicznych wymienia problemy klimatyczne i ochrony środowiska w zakresie zajęć z wychowawcą. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 czerwca 2020 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół czytamy: § 2. 1. *Ramowy plan nauczania określa:*

1) tygodniowy, w przypadku szkół prowadzących zajęcia w formie zaliczeniowej – semestralny wymiar godzin dla uczniów poszczególnych klas semestrów w danym typie szkoły przeznaczonych na realizację:

(...) c) zajęć z wychowawcą, w szczególności zajęć dotyczących istotnych problemów społecznych: **zdrowotnych, prawnych, finansowych, klimatycznych i ochrony środowiska.**

W poszukiwaniu danych źródłowych do wykorzystania w edukacji ekologicznej **warto sięgać do wyników badań.** Wachlarz dostępnych raportów z badań jest szeroki. Prowadzone są liczne projekty badawcze, ich rezultaty publikują stowarzyszenia, organizacje pozarządowe oraz

instytucje centralne. W tej ostatniej grupie znajdują się raporty zamieszczane przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Możemy skorzystać m.in. z efektów cyklicznego badania świadomości i zachowań ekologicznych, realizowanego w ramach nowego wieloletniego programu badawczego. Sprawdzana jest tu świadomość ekologiczna i zachowania ekologiczne Polaków m.in. w następujących obszarach:

- największe wyzwania dla Polski a problemy środowiska naturalnego,
- środowisko naturalne i jego ochrona,
- jakość powietrza,
- gospodarowanie odpadami,
- zmiany klimatu,
- indywidualne działania i zachowania wspierające ochronę środowiska.

Raporty zawierające opracowania wyników badań znajdują się pod adresem: <https://tiny.pl/9d184>. Możemy np. prześledzić, jak zmieniała się świadomość ekologiczna oraz stosunek mieszkańców Polski do różnych kwestii związanych z ochroną środowiska.

Dzięki jednemu z rządowych raportów dowiadujemy się, że wśród trzech najważniejszych obiektów w sąsiedztwie miejsca zamieszkania badani wymieniali najczęściej park lub inną zieleń miejską niewyposażoną w urządzenia i budowle służące rekreacji (59% odpowiedzi). Wyprzedziły one w rankingu takie grupy obiektów, jak: szkoła, przedszkole, żłobek (47%) oraz opieka medyczna, apteka (42%). Pozostawiły też w tyle małe sklepy osiedlowe (41%) czy większe sklepy i markety (1%). Badanie odbyło się w listopadzie 2020 r. Czy to zaskakujący wynik? Być może nie, jeżeli weźmiemy pod uwagę czas, w którym je przeprowadzono – pandemiczny rok 2020.

Wśród szerokiego wachlarza propozycji wspierających edukację ekologiczną warto wymienić także programy i aplikacje, z których można skorzystać on-line. Ciekawą propozycją jest projekt **Ekoeksperymentarium** (<https://tiny.pl/9d183>). Dzięki niemu możemy wziąć udział w grze na ekranie domowego lub szkolnego komputera w wirtualnym domu rodziny Łaskotków – rozwią-

Szkoła odgrywa dużą rolę w tym, aby błędy popełniane poprzednie pokolenia nie były powtarzane.

źródło: <https://globalna.ceo.org.pl/tematy/edukacja-ekologiczna>

Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna to koncepcja kształcenia i wychowania, pozwala zgłębiać zagadnienia środowiskowe, poznawać powiązania pomiędzy społeczeństwem, środowiskiem i gospodarką oraz nasze indywidualne relacje ze środowiskiem naturalnym. Jej celem jest wzmocnienie u uczniów i uczennic kompetencji, budują rozumienie przyrody i procesów zachodzących w środowisku, wykształcając poczucie odpowiedzialności i troski o środowisko naturalne oraz umożliwiają podejmowanie decyzji o angażowaniu się na rzecz przyrody i odpowiadanie na różne wyzwania współczesnego świata, w tym te dotyczące środowiska naturalnego.

źródło: *Zielony ład w szkole*, CEO 2021

zywać zagadki w poszczególnych pomieszczeniach i gromadzić punkty.

źródło: <https://tiny.pl/9d183>

Jednym z wielu obliczy edukacji ekologicznej może być ogródek szkolny. Idea, chociaż nie nowa, nabiera nowego rozpędu, ulega redefinicji i zyskuje na popularności. Sposobów na zorganizowanie takiej przestrzeni jest wiele: może pokusimy się o ogród biocenotyczny, a może zafascynuje nas idea permakultury? Szkolne ogrody to żywe laboratoria, zielone klasy oraz niezastąpione okazje do obserwacji i działania, także tego interdyscyplinarnego. W szkolnym ogrodzie możemy również łączyć ekologię i sztukę. Szereg inspiracji do założenia szkolnego ogrodu znajdziemy np. w publikacjach zamieszczonych na stronie internetowej Ośrodka Działań Ekologicznych Wśród publikacji poświęconych omawianej tematyce znajduje się i taka, na temat permakultury w ogrodzie:

źródło:
<https://tiny.pl/9d1s9>

Publikacja powstała w ramach cyklu **Jedz lokalnie, myśl globalnie!** Możemy ją pobrać w formie elektronicznej, bezpłatnie tutaj: <https://tiny.pl/9d1s9>.

Warto podkreślić, że edukacja ekologiczna jest prowadzona nie tylko w szkole, czyli w ramach edukacji formalnej. Ogromną rolę w tym zakresie odgrywa także edukacja nieformalna i pozaformalna.

Przykładem instytucji wspierającej nieformalną edukację ekologiczną może być funkcjonujące od wielu lat na Pomorzu **Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej**, sekcja Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych. Dzięki działalności Centrum wszyscy mieszkańcy mogą korzystać z szeregu propozycji: warsztatów terenowych, konkursów czy spotkań online i na żywo, w tym także propozycji kierowanych do młodzieży, seniorów oraz nauczycieli. Tegoroczną oryginalną propozycją są np. warsztaty kulinarne dla pracowników stołówek szkolnych. Celem zajęć jest zapobieganie marnowaniu jedzenia w tych placówkach. Więcej informacji znajdziemy na stronie: <https://ciee-gda.pl>. Aktualne propozycje Centrum kierowane do pomorskich nauczycieli systematycznie goszczą także na stronie internetowej Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku (www.cen.gda.pl).

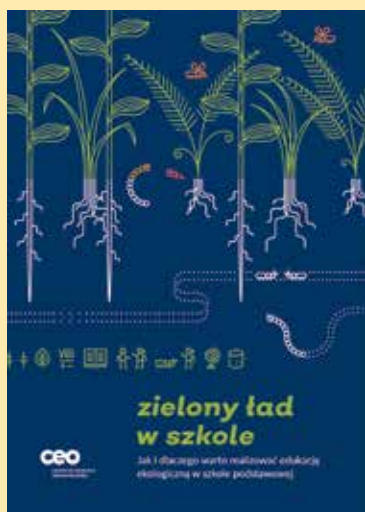
źródło: <https://ciee-gda.pl>

Publikacja, z której pochodzi cytowana na początku definicja edukacji ekologicznej – *Zielony ład w szkole* – jest związana z bezprecedensowym przedsięwzięciem o ogromnym znaczeniu dla mieszkańców Unii Europejskiej, jakim jest *Europejski Zielony Ład*. Dokument ten zakłada, że do roku 2050 Europa ma stać się pierwszym neutralnym klimatycznie kontynentem. Kraje członkowskie zobowiązały się do roku 2030 ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o 50% w stosunku do roku 1990. Można sobie wyobrazić, jak wielkie zmiany będzie to oznaczać dla krajów członkowskich Unii Europejskiej i dla każdego z nas w wielu dziedzinach życia: transporcie, handlu, codziennym życiu. Więcej informacji na temat *Zielonego Ładu* można znaleźć pod adresami: <https://tiny.pl/9d1sn> oraz <https://tiny.pl/9d1s2>.

Publikacja *Zielony ład w szkole* (<https://tiny.pl/9d1sz>) dostarcza także propozycji dotyczących zajęć interdyscyplinarnych dla klas IV-VIII szkoły podstawowej. Znajdziemy w niej m.in. **opisy wyróżników dobrej edukacji ekologicznej w szkole**.

Warto podkreślić spójność edukacji ekologicznej – zarówno tej szkolnej, jak i tej nieformalnej czy pozaformalnej – z rozwijaniem kompetencji kluczowych. Na szczególne podkreślenie zasługuje możliwość rozwijania myślenia krytycznego oraz kompetencji społecznych i obywatelskich w ramach edukacji ekologicznej. Jed-

źródło: <https://tiny.pl/9d1sz>

Edukacja Ekologiczna

1. Wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem, gospodarką, społeczeństwem i kulturą; kształtuje świadomość i zainteresowanie tymi zależnościami. Nasz świat to skomplikowany system współzależności pomiędzy środowiskiem, gospodarką, społeczeństwem i kulturą.

2. Podkreśla znaczenie środowiska naturalnego; ukazuje złożoność ekosystemu, w którym człowiek stanowi równoważną część. Człowiek jest (tylko) częścią ekosystemu.

3. Wyjaśnia zjawiska przyrodnicze na przykładzie rzeczywistych procesów i obiektów, na zajęciach w terenie. Przyroda to najlepsza nauczycielka.

4. Zachęca do działania, pokazuje wartość działań indywidualnych i współpracy na rzecz środowiska naturalnego. Każdy z nas jest odpowiedzialny za stan środowiska.

5. Rozwija wiedzę, umiejętności i postawy oraz kompetencje kluczowe. Edukacja ekologiczna nie ogranicza się do przekazywania wiedzy, jej wartość tkwi we wspieraniu rozwoju ucznia i uczennicy.

źródło: *Zielony ład w szkole*, CEO 2021, s. 4.

nocześnie rozwój wymienionych kompetencji stanowi warunek efektywnej edukacji ekologicznej.

Pomyślmy zatem o szóstym tegorocznym kierunku polityki oświatowej państwa jako o okazji do rewizji i przemyślenia sposobów realizacji edukacji ekologicznej w naszej klasie i szkole. Poddajmy refleksji także swoją własną, domową strategię działań i jej wpływie na otoczenie. Ekologia oraz edukacja ekologiczna to także arena ścierania się różnych poglądów, spojrzeń na świat, filozofii życiowych, interesów i wartości. W tej skomplikowanej rzeczywistości nietrudno o zagubienie. Niezawodną pomocą pozostaje krytyczne myślenie, także umiejętność rozpoznawania i oddzielania faktów od opinii oraz weryfikacji potocznych przekonań i sądów na podstawie wyników badań naukowych. Miejsce logiki w ekologii jest trudne do przecenienia. W ramach posumowania zachęcam do wzięcia udziału w **Narodowym Teście Ekologicznym** (<https://narodowytestekologiczny.onet.pl>) i poznania własnego *indeksu ekologiczności*.

Pomorscy laureaci konkursu *Kierunek – innowacja*

Wśród siedemnastu nauczycieli szkół podstawowych i piętnastu nauczycieli szkół ponadpodstawowych z całej Polski, którzy zostali laureatami konkursu *Kierunek – innowacja*, znalazło się dwoje przedstawicieli województwa pomorskiego. Są to: **Ilona Hallmann** ze Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Łebnie oraz **Andrzej Michalik** z Technikum nr 1 w Kwidzynie. Gratulujemy!

M.B.-U.

Dziecko w sytuacji kryzysowej

Publikacja [dostępna nieodpłatnie pod linkiem: <https://bit.ly/3rhob1c>] adresowana jest przede wszystkim do nauczycieli, dyrektorów szkół i przedszkoli, pedagogów oraz psychologów szkolnych, czyli do wszystkich tych, którzy z racji wykonywanych obowiązków zawodowych są w stanie – niekiedy jako pierwsi – wychwycić symptomy przeżywania przez młodego człowieka kryzysu i udzielić mu pomocy lub wskazać miejsca, gdzie ją uzyska. W książce omówiono wiele przykładów sytuacji trudnych, kryzysowych i traumatycznych, w których mogą się znaleźć dzieci i młodzież. Wskazano narzędzia służące identyfikowaniu takich sytuacji. Zaprezentowano także studium konkretnych przypadków (m.in. depresji, żałoby, imigracji, choroby psychicznej rodziców) oraz metody postępowania mające na celu zorganizowanie adekwatnego wsparcia. Podkreślono rolę placówek doskonalenia nauczycieli w przygotowywaniu pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli do radzenia sobie z dziecięcymi kryzysami. W obrębie publikacji zamieszczono scenariusze szkoleń z tego zakresu, możliwych do przeprowadzenia w czasie posiedzeń rady pedagogicznej.

źródło: www.ore.edu.pl

CENne informacje

Doradcy metodyczni CEN

Joanna Aleksandrowicz,
specjalista CEN ds. edukacji wczesnej

W Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku rozpoczęli pracę kolejni nauczyciele – doradcy metodyczni wyłonieni w wyniku naboru prowadzonego przez Kuratorium Oświaty w Gdańsku. Nowo powołani doradcy zaplanowali już szereg działań wspierających nauczycieli. Zachęcamy do korzystania z oferowanych przez nich konsultacji, a także do uczestnictwa w lekcjach otwartych czy spotkaniach nauczycielskich sieci współpracy i samokształcenia oraz do odwiedzania prowadzonych przez nich serwisów tematycznych: www.cen.gda.pl/doradcy-metodyczni.

Doradcy metodyczni zatrudnieni w Centrum w ostatnim czasie to:

Jasmine Al-Douri, nauczyciel – doradca metodyczny ds. plastyki. Absolwentka Katedry Edukacji Artystycznej – Edukacji przez Sztukę

na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Ukończyła liczne studia podyplomowe (Arteterapii, Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej na Uniwersytecie Łódzkim, Terapii Pedagogicznej i Rewalidacji oraz Pedagogiki Specjalnej w Wyższej Szkole im. Pawła Włodkowica w Płocku). Nauczyciel mianowany w trakcie awansu zawodowego. Autorka publikacji naukowych z obszaru pedagogiki i socjologii. Promuje interdyscyplinarną edukację plastyczną, przede wszystkim edukację przez sztukę z nowymi technologiami oraz arteterapią. Od kilku lat prowadzi profil na portalu społecznościowym zajmujący się różnymi obszarami działań artystycznych – plastycznych. Łącząc sztukę z psychologią, socjologią i edukacją, tworzy kolaż różnych dyscyplin. W planach ma powrót do własnych działań artystycznych, które w niewielkim stopniu zawsze jej towarzyszą, wprawiając w pozytywny nastrój.

Wioletta Bejger, nauczyciel – doradca metodyczny ds. wychowania fizycznego. Nauczyciel dyplomowany z piętnastoletnim stażem pracy. Ukończyła Akademię

Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku (2005 r.), studia podyplomowe w zakresie Edukacji dla Bezpieczeństwa (2012 r.) oraz Tutoring i Coaching w Edukacji (2019 r.). Trener klasy drugiej w piłce siatkowej, miłośniczka kajakarstwa.

Ewa Jura-Ilis, nauczyciel – doradca metodyczny ds. edukacji wczesnoszkolnej. Nauczyciel dyplomowany edukacji wczesnoszkolnej oraz terapii pedagogicznej

z ponad dwudziestoletnim stażem. Pracuje w Zespole Szkół Sportowych i Mistrzostwa Sportowego w Gdańsku oraz jako nauczyciel akademicki w Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej. Chętnie podejmuje nowe wyzwania i innowacje, wspiera nauczycieli w realizacji ich ścieżki zawodowej. Wykorzystuje narzędzia TIK i sięga po różnorodne metody pracy. Stawia na kreatywność. Podejmuje współpracę z różnymi instytucjami, aby realizować ciekawe projekty. Edukacja jest nie tylko jej drogą

zawodową, ale także pasją. Prywatnie kocha teatr i podróże.

Aleksandra Kaczmarek, nauczyciel – doradca metodyczny ds. edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej. Nauczyciel dyplomowany edukacji

wczesnoszkolnej oraz terapii pedagogicznej. Założycielka Klubu Gier Planszowych „WygraMy”, który współprowadzi wraz z koleżankami ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Gdańsku. Jest organizatorką Gdańskiej Międzyszkolnej Ligi Rummikub, która właśnie rozpoczęła 2. sezon swojej działalności. Współorganizuje także Trójmiejską Ligę Rummikub. Bierze udział w międzynarodowym Projekcie „Let's Play! Game based learning: nie_z_ykła_educacja”, którego celem jest popularyzacja grywalizacji i nauki przez gry w polskim systemie oświaty. Jest ekspertem grupy „Projektanci edukacji. Miejsce dla nauczycieli z pomysłem”. Chętnie sięga po narzędzia TIK i wykorzystuje je podczas nauczania zdalnego oraz lekcji stacjonarnych. Kocha teatr na tyle, że przez 4 lata była członkiem amatorskiej grupy teatralnej „Pakt Pokoleniowy”. Przez 2 lata pełniła rolę reżysera i aktora. Współpracowała z Teatrem im. Seweruka w Elblągu.

Między mitem a prawdą

Barbara Radke

Jest osobą znaną i bardzo popularną, a jego sławie nie dorównuje żadna inna współczesna sława. Tak nieprzerwanie błyszczy jego gwiazda od wielu setek lat. Zgodzimy się, że to marzenie każdego współczesnego celebryty.

Kto ze współczesnych postaci może pochwalić się zażyłą znajomością m.in. z: Papieżem Franciszkiem, Nelsonem Mandelą, Albertem Einsteinem, Audrey Hepburn, Jamesem Bondem, a nawet z samą Mona Lisą! Od listy jego znajomych aż kręci nam się w głowie. Grunt, że jegomość nosa nie zadziera i chętnie pogada z każdym napotkanym człowiekiem, zarówno tym maluczkim, jak i tym wielkim. Wydawałoby się, że mamy do czynienia z fenomenem na skalę światową. Wydawałoby się, że taka sława i rozgłos mogą jedynie wzbudzać niechęć, a nawet zazdrość. Nic bardziej mylnego. Jak się okazuje można być sławnym, popularnym, powszechnie rozpoznawalnym i wciąż cieszyć się niesłabnącą sympatią.

Szanowni Państwo, mam wielki zaszczyt przedstawić nietypowego starszego pana: Mikołaja – Świętego Mikołaja, ma się rozumieć. Święty jest bohaterem wielu legend, wierszyków i piosenek dla dzieci. Na swoim koncie ma udział w niejednym filmie fabularnym i rysunkowym, a także programie rozrywkowym. Jest również bohaterem wielu rozpraw naukowych. A do tego wszystkiego jest ulubieńcem wszystkich dzieci na całym świecie (to dopiero sztuka!). I chociaż zarzeka się, że pochodzi z Azji Mniejszej, to jednak zamieszkuje Biegun Północny.

Czy wiecie, że naukowcy z NASA potwierdzają, że sarnie św. Mikołaja są najszybszym proekologicznym pojazdem na całym świecie (bo są napędzane kopytami reniferów i pyłem z gwiazd) i nic się z nimi równać nie może pod względem prędkości? Sam zaś Święty jest doskonałym kierowcą i nigdy w swoim życiu nie otrzymał ani jednego mandatu! Dlatego też jest ulubieńcem policyjnej drogowki. Co więcej, w 1927 r. Święty otrzymał od rządu amerykańskiego licencję pilota i paszport amerykański, a w 2013 r. e-paszport od rządu kanadyjskiego. Wielką tajemnicą poliszynela jest, że w 1931 r. św. Mikołaj podpisał intratny kontrakt z super potentatem napojów gazowanych *Coca-Colą*, aby zarobić na świąteczne zabawki dla dzieci. A jego zarobki szacuje się na 140 000 \$ rocznie. Odczuwamy jedynie małą obawę o jego stan zdrowia, bo starszy pan ma sporą nadwagę, a o diecie jednak słuchać nie zamierza. Co więcej, dalej zajada się świątecznymi ciasteczkami i, co gorsza, robi to przez cały rok. A przecież o miążdżycy i cukrzycy napisano tyle artykułów. Czy Święty ich nie czytał? Tymczasem lekarze z prestiżowej kliniki Mayo w Rochester w USA nas uspakajają i twierdzą, że Święty poddał się badaniom medycznym w ich klinice. Serce

ma jak dzwon i nie grozi mu żadna cukrzyca ani tym bardziej Covid.

No dobrze. A co tak naprawdę wiemy o Świętym Mikołaju? Ten sympatyczny jegomość urodził się ok. 270 r. w mieście Patara w Licji. Był wymodlonym, chociaż jedynym dzieckiem pewnego zamożnego małżeństwa. Już od najmłodszych lat był znany ze swojej otwartości na drugiego człowieka. I jak każdy młody człowiek bardzo lubił sport. Był pogodną i sympatyczną osobą. A ponieważ po bogatych rodzicach odziedziczył znaczny majątek, to chętnie się nim dzielił z ubogimi. Wyróżniał się pobożnością i miłosierdziem, stąd nie dziwota, że pewnego dnia wybrał drogę kapłaństwa. Miał również inny niezwykle zwyczaj: podrzucał anonimowo prezenty swoim parafianom. Już za czasów swojego życia był wielkim darczyńcą i obrońcą wszystkich maluchów. Niewiele osób zdaje sobie sprawę, że pod wpływem jego modlitw dochodziło do spektakularnych cudów, uzdrowień, a także wskrzeszeń umarłych.

Świętego Mikołaja wybrano biskupem Myry / Miry (obecnie Demre w Turcji) na początku IV wieku. Niedługo później został uwięziony (za wiarę) w lochu przez cesarza Dioklecjana. Legenda głosi, że – uwolniony przez cesarza Konstancyntyna – brał udział w obradach Soboru Nicejskiego (325 r.), jednego z najważniejszych soborów w historii Kościoła Rzymskokatolickiego. A ponieważ był krewkim człowiekiem, to w trakcie tegoż właśnie soboru pobit się z jakimś Ariuszem (twórcą niebezpiecznej, herezyckiej sekty Arian), który to próbował podważyć boskość Jezusa. W tej bójce Ariusz połamał naszemu Świętemu nos! Mikołaj zmarł 6 grudnia w wieku 75-82 lat (pomiędzy 345 a 352 r.). Jego ciało zostało pochowane w Mirze, skąd później (w 1087 r.) przewieziono je do Bari

na południu Włoch. Legenda mówi, że szczątki Mikołaja wydzielają cudowny zapach i leczniczy olej (mirrę, wonną żywicę). Kto ich dotknie, odzyska zdrowie.

Ponieważ pierwsze wzmianki o Świętym pojawiają się w literaturze światowej dopiero w 200 lat po jego śmierci, stąd niektórzy naukowcy wątpią w prawdziwość tej postaci. Zastanówmy się przed chwilę i odpowiedzmy sobie szczerze: kto o zdrowych zmysłach rozdawałby cały swój majątek biednym?! Niemniej jednak inni naukowcy mówią wprost: *Święty naprawdę istniał! Jego kult jest całkowicie spontaniczny i nigdy nie został narzucony ludziom odgórnie. A po jego śmierci rozprzestrzenił się błyskawicznie po całym świecie i trwa do dziś. To jedno ze znamion świętości!* Co ciekawe, zgodnie z wynikami badań opublikowanymi przez prof. Christophera Boyle (University of Exeter, Anglia, 2018 r.), 1/3 dorosłych wciąż chce wierzyć w św. Mikołaja. I nie chcą tego zmieniać. Dodają również, że jako dzieci przeżyli ogromne rozczarowanie, kiedy rodzice ujawnili im prawdę o bożonarodzeniowych prezentach. Dotąd nie mogą się pogodzić z prawdą.

A co na temat św. Mikołaja mówi nauka? W 1957 r. profesor anatomii Luigi Martino podjął się analizy kości z grobu Świętego. Z opublikowanych badań wynikało, że szczątki człowieka należały do dorosłego mężczyzny, który w chwili śmierci liczył sobie od 72 do 80 lat (średnio około 75 lat). Mężczyzna żył pod koniec III lub na przelocie III i IV w. Nie był wysokiego wzrostu, liczył sobie jedynie 167 cm. Za to miał smukłą budowę ciała (nie: korpulentną!). Jego twarz była raczej krótka i szeroka. Dodatkowo miał lekko wystający podbródek. Mężczyzna posiadał znaki wyleczonego złamania kości nosa. A także cierpiał na przewlekłe zapalenia stawów kręgosłupa i miednicy – prawdopodobnie spowodowane długim przebywaniem w wilgotnych i niezdrowych warunkach (możemy domniemać, że był więziony w jakimś lochu). Co ciekawe, kości mężczyzny wydzielaly przyjemny zapach i kropelki oleju. Dużo późniejsze badania ujawniły, że człowiek ten mógł być posiadaczem oliwkowej skóry. Natomiast w chwili swojej śmierci był już całkowicie siwy.

Profesor Caroline Wilkinson z John Moores University w Liverpoolu zrekonstruowała twarz św. Mikołaja – efekty jej pracy można zobaczyć m.in. pod adresem: <https://tiny.pl/9d1z4>.

Dziś Święty jest wielkim obrońcą i patronem wszystkich dzieci na całym świecie. W panteonie Świętych Pańskich uchodzi za „Świętego od wszystkiego” (Kościół Katolicki przypisał mu opiekę nad wieloma różnymi sprawami). Co oznacza, że wstawiennictwo modli-

tewne św. Mikołaja jest tak skuteczne, że może śmiało konkurować ze świętymi od najtrudniejszych spraw (tj. św. Ritą, św. Ekspeditem czy św. Judą Tadeuszem). Dlatego warto dodać, że Święty przyjmuje prośby o modlitwę przez 12 miesięcy w roku i przez 24 godziny na dobę. Nie trzeba do niego specjalnie dzwonić ani rejestrować się na wizytę, wystarczy do niego westchnąć – tylko tyle i aż tyle. Można również do niego napisać, wysłać kartkę pocztową, życzenia świąteczne czy listę prezentów. Jeśli chodzi o modlitwę, to warto mu poświęcić przynajmniej dwa dni w ciągu roku, tj. 6 i 24 grudnia (czyli Mikołajki i Wigilię). Kto będzie o św. Mikołaju pamiętał w te dni, ten może liczyć na jego wyjątkową hojność. Święty gwarantuje również szczególną opieką przez cały rok.

I tylko jeden Bóg wie, w jaki sposób ten skromny człowiek stał się światowej klasy fenomenem i symbolem zapowiedzi Świąt Bożego Narodzenia. Dziś sam Święty jest światowej klasy ambasadorem dobrej woli oraz wielkim rzecznikiem przykazań *miłości Jezusa do Boga, jak i do bliźniego* oraz wielką marką Rzymskiego Kościoła Katolickiego.

Zatem zawierz św. Mikołajowi swoje marzenia i prośby 6 lub 24 grudnia, a on na pewno Cię nie rozczaruje. ■

Źródła:

- Larkin B., *17 Things you never knew about Santa Claus*. BestLife, 2018
- Killgrove K., *Bones of Saint Nicholas reveal what Santa Clause really looked like*. Forbes.com, 2015
- ks. Skarga P., o. Leszczyński P., o. Bitschnau O., *Żywot św. Mikołaja, biskupa. Żywotów Świętych pańskich na wszystkie dni roku*, Mikołów-Warszawa, 1910
- Radke B., *Święty Mikołaj*. U Pani Fatimskiej 24, 2019
- St. Nicholas Center, *Anatomic Examination of the Bari Relics*, Stnicholascentre.org, 2002-2019
- Wernicki P., *W Świętego Mikołaja wierzy się do 8. roku życia*. Nauka w Polsce. MNiSW, <https://scienceinpoland.pap.pl>, 2018
- Wróbel K., *Kim naprawdę był Święty Mikołaj?* Rynekisztuka.pl, 2012
- Portal Biblia 2000, *Kim naprawdę był Święty Mikołaj?* Biblia.info.pl, 2018

Barbara Radke – nauczyciel chemii i religii w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Gdańsku; doktor nauk o Ziemi w dyscyplinie oceanologii o specjalizacji: fizyka, chemia i geologia (UG); postdoktoraty na North-West University i Witwatersrand University w RPA; ukończone studia teologiczno-katechetyczne na Akademii Katolickiej w Warszawie; autor publikacji w periodykach naukowych i innych wydawnictwach.

prawo oświatowe

„Nowy” – zmieniony nadzór pedagogiczny

Jolanta Kijakowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. kadry kierowniczej oświaty

Początek roku szkolnego 2021/2022 przyniósł zmiany w przepisach dotyczących nadzoru pedagogicznego. Najważniejsza zmiana to odstąpienie od ewaluacji i monitorowania jako form nadzoru. Dotyczy to zarówno nadzoru zewnętrznego, jak i nadzoru dyrektora szkoły. Nowe przepisy weszły w życie z dniem 4 września 2021 r., a zatem muszą być także uwzględnione w tegorocznym planie nadzoru pedagogicznego.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1551), zwane dalej „rozporządzeniem”, zostało wydane na podstawie upoważnienia zawartego w art. 60 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910, z późn. zm.). Dokonano nowelizacji tego rozporządzenia i wprowadzono zmiany (Dz.U. z 2020 r. poz. 1551 i z 2021 poz. 1618).

Jak podano w uzasadnieniu: potrzeba nowelizacji ww. rozporządzenia wynikała z dotychczasowych doświadczeń związanych ze sprawowaniem nadzoru pedagogicznego w formie ewaluacji. W opinii środowisk i osób związanych z nadzorem pedagogicznym korzyści z realizacji tej formy nadzoru pedagogicznego są niewspółmierne do nakładu czasu i pracy koniecznych do przeprowadzenia badania ewaluacyjnego. Ewaluacja jest czasochłonna i generuje biurokrację, gdyż pomimo faktu, że przepisy prawa nie wymagają tworzenia na potrzeby ewaluacji żadnej dodatkowej dokumentacji, to w szkołach – w związku z ewaluacją, w szczególności ewaluacją wewnętrzną – często powstają dodatkowe sprawozdania, opracowania czy też zestawienia mające potwierdzić działania szkoły lub placówki w danym zakresie.

W wyniku nowelizacji rozporządzenia, obecnie (od roku szkolnego 2021/2022) **ocena jakości pracy szkoły lub placówki jest dokonywana w ramach kontroli**. Dotychczas, zgodnie z przepisami, w ramach kontroli była dokonywana wyłącznie *ocena stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki*.

Rezygnacja z ewaluacji i monitorowania oraz włączenie obszarów pracy szkoły (dotychczas badanych w ramach ewaluacji) do **zakresu kontroli pozwala na: ocenę działalności szkół i placówek nie tylko pod kątem zgodności ich działania z przepisami prawa, ale też prawidłowości realizacji procesów kształcenia i wychowania oraz efektów**

działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły i placówki.

Kontrole planowe, tak jak dotychczas, będą prowadzone w wykorzystaniem **arkuszy kontroli** zatwierdzonych przez **ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania**. W nowym rozporządzeniu przewidziano, że czynności kontrolne prowadzone w szkole lub placówce w przypadku kontroli dotyczącej przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki **nie powinny trwać dłużej niż 5 dni w ciągu kolejnych dwóch tygodni**. Zdaniem ustawodawcy takie rozwiązanie zwiększa zakres swobody w ustalaniu ram czasowych danej kontroli z uwagi na jej tematyczny obszar i związaną z nim potrzebę prowadzenia określonych czynności, takich jak np. obserwacja zajęć, analiza dokumentacji, analiza informacji pozyskanych z wykorzystaniem narzędzi nadzoru pedagogicznego od rodziców, nauczycieli i uczniów czy rozmowy z dyrektorem i nauczycielami w celu uzyskania dodatkowych informacji oraz wyjaśnień dotyczących organizacji procesu kształcenia. Nakład pracy przy opracowywaniu wyników kontroli dotyczącej przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, a także innej działalności statutowej szkoły lub placówki będzie większy niż w przypadku kontroli prowadzonych wyłącznie w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa.

W związku z powyższym określono *dwa terminy przekazania protokołu kontroli dyrektorowi szkoły lub placówki – 7 i 14 dni roboczych, z tym że termin 14 dni roboczych odnosi się do protokołu z kontroli dotyczącej przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły*.

A co z planem nadzoru pedagogicznego?

Jak czytamy w § 2. *Plany nadzoru pedagogicznego opracowane na rok szkolny 2021/2022 na podstawie dotychczasowych przepisów należy dostosować*

do przepisów rozporządzenia zmienianego w § 1, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Zgodnie z zapisem w § 3., Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Ogłoszono je 3 września br., czyli weszło w życie 4 września br.

Jednocześnie zobowiązano zarówno organ sprawujący nadzór pedagogiczny, jak i dyrektora szkoły lub placówki do dostosowania w ustalonym terminie opracowanych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia planów nadzoru pedagogicznego do zmian wynikających z podpisanego rozporządzenia.

Plan nadzoru na 2021/2022 – wskazówki do wykorzystania

Lp.	Wskazówka do opracowania planu	Jak zastosować?
1.	Dyrektor decyduje o zawartości planu (potrzeby szkoły)	Dyrektor może ująć w planie nadzoru każde zagadnienie, bowiem w myśl przepisów nowego rozporządzenia działania planowe i doraźne powinny wynikać z potrzeb szkoły.
2.	Uwzględnienie uwarunkowań szkoły	Dokonując wyboru zagadnień, dyrektor powinien uwzględnić wszystkie uwarunkowania swojej szkoły, w tym: • zasoby kadrowe • doświadczenia pracy w warunkach epidemii • rozpoznane potrzeby społeczności szkolnej po stratach wynikających z epidemii.
3.	Uwzględnienie bezpieczeństwa psychicznego i zdrowotnego	Bezpieczeństwo psychiczne i zdrowotne musi być w odpowiedniej relacji do dbałości o poziom edukacyjny w szkole po okresie zdalnej nauki. Jeszcze nigdy dotąd nie miało tak wysokiego priorytetu.
4.	Każdy kryzys to szansa na rozwój	Kryzys epidemiologiczny pokazał, że liczne schematy obserwowane w funkcjonowaniu szkoły można i warto przełamać. Zwiększenia uwagi wymaga: • wspieranie uczniów w różnych obszarach, w szczególności w obszarze psychologiczno-pedagogicznym • rozbudzanie zainteresowań i rozwijanie uzdolnień uczniów • przejście z pasywnego „nauczania” do aktywnego „uczenia się” • budowanie wspólnoty szkolnej • rozsądne ustalanie proporcji między obciążeniem uczniów nauką a dbałością o ich dobrostan psychiczny. Pożądane jest, aby opracowywaniu planu nadzoru pedagogicznego przyświecała taka właśnie idea.
5.	Dyrektor decyduje o metodach i narzędziach do pozyskiwania danych	Jak dotychczas, to dyrektor decyduje o metodach i narzędziach do pozyskiwania danych. Z uwagi na trwającą epidemię nie można wykluczyć powrotu do zdalnego nauczania, dlatego metody i narzędzia nadzoru pedagogicznego powinny być dostosowane także do takich warunków. W zależności od formy nadzoru mogą to być m.in.: • arkusze obserwacji zajęć • ankiety do uczniów/nauczycieli/rodziców • raporty z diagnoz wewnętrznych.

Ramowy plan nadzoru pedagogicznego – przykładowa tematyka

Tematyka i terminy przeprowadzenia **KONTROLI w 3 zakresach:**

1) przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa dot. działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły/placówki

Lp.	Tematyka kontroli	Narzędzia kontroli – uwagi	Termin
1.	Realizacja ustalonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, w tym w okresie kształcenia na odległość	Dla każdego ucznia z opinią poradni lub objętego pomocą decyzją rady pedagogicznej	Październik, a następnie wg nowych zgłoszeń oraz podczas zdalnego nauczania (jeśli będzie zorganizowane)

2) przebieg procesów kształcenia i wychowania

Lp.	Tematyka kontroli	Narzędzia kontroli – uwagi	Termin
1.	Stopień realizacji podstawy programowej za ubiegły rok szkolny – „Bilans otwarcia” nowego roku szkolnego	Dotyczy każdego nauczyciela	Wrzesień – październik

3) efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki

Lp.	Tematyka kontroli	Narzędzia kontroli – uwagi	Termin
1.	Analiza wpływu wdrożonych wniosków z analizy ubiegłorocznych wyników egzaminu ósmoklasisty / egzaminu maturalnego na wzrost efektów kształcenia	-	Luty – marzec

Zakres WSPOMAGANIA nauczycieli w realizacji ich zadań – przykładowe formy:

Lp.	Forma wspomagania	Zakres wspomagania – tematyka	Uwagi – termin
1.	Szkolenia/warsztaty	<u>Dydaktyka:</u> Metody i techniki kształcenia na odległość. Narzędzia edukacji zdalnej. Kompetencje cyfrowe nauczycieli, uczniów, rodziców. Potencjał cyfrowej edukacji. Dydaktyka i ocenianie w edukacji zdalnej. <u>Wychowanie/Opieka:</u> Psychologiczna sytuacja uczniów i nauczycieli w dobie epidemii. Relacje międzyludzkie i wsparcie.	Terminy: wg harmonogramu szkoleń

OBSERWACJE – przykładowa tematyka:

Lp.	Tematyka obserwacji	Termin	Uwagi
1.	Współpraca z rodzicami, w tym podczas zdalnego nauczania – przestrzeganie szkolnych zasad, dokumentowanie	Cały rok, w szczególności w okresie zdalnego nauczania	Dotyczy każdego nauczyciela
2.	Samodzielność edukacyjna uczniów oraz kształtowanie umiejętności pracy w grupach	Cały rok	Dotyczy nowo zatrudnionych nauczycieli oraz części nauczycieli z większym stażem

Źródła:

- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1082)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 493 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1551)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2020 r. poz. 2198)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 1 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1618)
- Portal oświatowy – przydatne linki: <https://tiny.pl/9djhm> [dostęp 04.09.2021] oraz <https://tiny.pl/9djhg> [dostęp 02.09.2021]

badania i analizy

W dniach 18-20 listopada 2021 r. odbyła się **XXVII Międzynarodowa Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej**, przeprowadzona online pod hasłem **Zdalna i bezpośrednia diagnostyka edukacyjna**. Organizatorami tego wyjątkowego wydarzenia było Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej, a także Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie oraz Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Tematyka konferencji była związana z istotnymi problemami, przed którymi aktualnie stoi środowisko edukacyjne, dotyczącymi realizacji kształcenia oraz oceniania osiągnięć uczniów (w tym poprzez egzaminy zewnętrzne) w czasie pandemii COVID-19. Najważniejsze cele XXVII KDE obejmowały:

- przedstawienie doniesień badawczych dotyczących emocjonalnych, społecznych, a w dłuższej perspektywie – ekonomicznych skutków edukacyjnego odosobnienia młodych ludzi w czasie pandemii postrzeganych z perspektywy uczniów i studentów, nauczycieli szkolnych i akademickich, a także pracowników instytucji edukacyjnych;
- analiza skuteczności tradycyjnych oraz odkrywczych metod sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów oraz studentów w wirtualnej rzeczywistości edukacyjnej, jak również przedstawienie i ocena nowych rozwiązań;
- inspirowanie dyskusji nad przemianami edukacyjnymi w kraju i na świecie wymuszonymi przez pandemię;
- zaproponowanie rozwiązań koncepcyjnych i organizacyjnych dotyczących kształcenia, a w szczególności – diagnostyki edukacyjnej – po pandemii.

Uczestnicy spotkania mieli okazję wysłuchać 54 prelegentów, którzy zaprezentowali 43 wystąpienia plenarne. Materiały konferencyjne zostały zebrane w 370-stronicowej publikacji, która jest udostępniona nieodpłatnie w wersji elektronicznej pod adresem <https://tiny.pl/9fkzc> – zachęcamy do lektury. Szczegółowy program XXVII Międzynarodowej Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej oraz inne informacje na temat tego wydarzenia są dostępne na stronie internetowej <https://konferencja-ptde.org>.

M.B.-U.

Centralna Komisja Egzaminacyjna opublikowała **najnowsze wskaźniki Edukacyjnej Wartości Dodanej**, obejmujące okres trzyrocznikowy 2019-2021. Analiza ww. danych jest przyczynkiem do określenia efektywności pracy szkoły w zakresie badanym egzaminem maturalnym. Więcej informacji zamieszczono za stronie internetowej: <https://ewd.edu.pl>.

M.U.

Ranking Gmin Województwa Pomorskiego, dostępny nieodpłatnie pod adresem <https://tiny.pl/9q7c6>, został opracowany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej, Ośrodek Regionalny w Gdańsku we współpracy z Urzędem Statystycznym w Gdańsku. Jak piszą autorzy, celem przedsięwzięcia jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz najlepszych praktyk przez nie stosowanych. Przeprowadzone analizy statystyczne mogą stać się podstawą ważnej dyskusji zarówno nad zarządzaniem lokalnym, jak i strategicznymi kierunkami rozwoju regionu. W ramach Rankingu ocenie są poddawane gminy województwa pomorskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu (Gdańska, Gdyni, Słupska i Sopotu). W aktualnej edycji Rankingu gminy zostały nagrodzone w następujących kategoriach: gminy wiejskie (I miejsce: Gmina Pruszcz Gdański), gminy miejsko-wiejskie (I miejsce: Gmina Jastarnia), gminy miejskie (I miejsce: Gmina Miasto Krynica Morska). Wskazano również gminy, które są liderami w poszczególnych powiatach. Wyłoniono też lidera wspierania aktywności obywatelskiej (Gmina Liniewo) oraz lidera wspierania rozwoju pracowników JST (Gmina Choczewo).

M.B.-U.

TIK w szkole

Telefon komórkowy w rękach ucznia – wróg czy przyjaciel nauczyciela?

Agnieszka Dzikowska-Jankowska

Czasami z pozoru nieistotne wydarzenia powodują, że zmieniamy swoje podejście do świata. Tak było i w moim przypadku. Zostałam wystana na konferencję, w której powinna uczestniczyć moja p. Dyrektor. Z góry założyłam, że wynudzę się tam jak mops. I bardzo się pomyliłam. Nieważne, jaka to była konferencja – ktoś na niej sprawił, że otworzyłam szeroko oczy.

CÓŻ takiego zrozu miałam? A to, że telefon komórkowy w rękach ucznia nie musi być największym wrogiem nauczyciela. Wręcz przeciwnie – może stać się naszym najlepszym przyjacielem. Ktoś na tej konferencji słusznie zauważył, że zabraniając naszym uczniom korzystania z telefonu, odcinamy ich od drogiego źródła informacji. Na dokładkę jest to jedyne źródło, z którego większość z nich chce korzystać.

Kiedy zostałam poproszona o podzielenie się moimi doświadczeniami związanymi z wykorzystaniem telefonów na lekcji, pomyślałam, że takich artykułów napisano już mnóstwo. Wpisałam w wyszukiwarkę hasło „telefon na lekcji języka angielskiego” i ku mojemu zdziwieniu znalazłam tylko artykuły polecające rozmaite aplikacje przydatne w nauce języka. Wszystko fajnie, ale same aplikacje to za mało. Nasze dzieciaki, mimo pozorów bezproblemowego korzystania z telefonów i aplikacji, często nie potrafią poruszać się po internecie w celu wyszukania wiarygodnych informacji. Kilkanaście lat temu, w czasach, kiedy internet był już w miarę dostępny, poprosiłam klasę maturalną o sprawdzenie, jak rozwinąć skróty nazywające rozmaite organizacje międzynarodowe. No i dowiedziałam się, że NATO to *country which have a lot of ropa naftowa*. Na pytanie, skąd ten pomysł, oburzony delikwent stwierdził, że nie wiedział, gdzie to sprawdzić. I nic się od tamtej pory nie zmieniło...

Rozmawiałam też ze znajomymi, których dzieci chodzą do przeróżnych szkół w różnych zakątkach Polski. W przeważającej większości placówek obowiązuje absolutny zakaz korzystania z telefonu na lekcji. W mojej szkole też tak było, ale od kilku lat zapis w statucie mówi o zakazie korzystania z telefonu bez zgody nauczyciela. A to wiele zmienia, zostawiając otwartą furtkę dla tych, którzy pomysł na wykorzystanie telefonu mają. Ale przejdźmy do rzeczy.

Wszyscy na pewno spotkaliście się wielokrotnie z pracami pieczętowanymi napisanymi za pomocą translatora Google. Brrr... Za każdym razem szlag mnie

trafia. Zawsze powtarzam, że translatory są dla ludzi, którzy znają dany język. A wyżej wymieniony translator jest nie wiadomo dla kogo. Podstawą wykorzystania przez moich uczniów telefonów na lekcjach jest właściwe korzystanie z wiarygodnych słowników. Pracuję w technikum i branżowej szkole zawodowej, ucząc nie tylko języka ogólnego, lecz także zawodowego. I tu telefon może być zarówno zbawieniem, jak i przekleństwem. Większość naszych uczniów nie zastanawia się nad kontekstem, do którego należy dopasować znaczenie, lecz wybiera pierwsze podane słowo. Prosty sposób na rozwiązanie tego problemu na początku pracy ze słownikami online jest wspólna analiza zdania w celu ustalenia, o czym jest w nim mowa. Czym innym jest bowiem *odcisk*, kiedy czytamy tekst o problemach zdrowotnych, a czym innym, gdy rozmawiamy o formach drukarskich. Niby banalne, ale nauczyciel powinien pamiętać, że dla jego uczniów nie musi to być takie oczywiste. Uczę klasy poligraficzne i notorycznie na sprawdzianach znajduję *imprint* zamiast *blister*.

Słowniki dostępne online mają jeszcze dodatkowy bonus w postaci możliwości sprawdzenia wymowy. Wielokrotnie miałam takie sytuacje w klasach pierwszych, kiedy uczeń bądź uczennica wymawiali jakieś słowo źle, ale upierali się, że tak uczono ich w gimnazjum lub szkole podstawowej. Dopiero po odstuchaniu danego słowa we własnym telefonie uznawali, że to ja mam rację. I tu pojawia się kolejna możliwość wykorzystania smartfona. Większość naszych uczniów ma dyktafony w swoich telefonach, które warto wykorzystać do ćwiczenia wymowy. Można poprosić uczniów o nagranie siebie podczas czytania nowego słownictwa i sprawdzenie ze słownikiem, czy udało im się je prawidłowo wymówić. Nie należy oczywiście zmuszać do odtwarzania tych nagrań na lekcji, bo część dzieciaków może się zwyczajnie wstydić. Z mojego doświadczenia wynika, że w każdej grupie zawsze znajdzie się ktoś z dystansem do siebie, kto swoje nagranie puści. Jest wtedy dużo śmiechu, a uczniowie

sami zaczynają powtarzać kolejne słowa i poprawiać się nawzajem. Bardzo pomagają to również dyslektykom, u których występują problemy z wymową.

Kolejnym przykładem wykorzystania telefonów jest wyszukiwanie informacji. Teksty zamieszczane w wykorzystywanych przez nas podręcznikach często się dezaktualizują. Warto jest więc poprosić uczniów o sprawdzenie nowych danych statystycznych (np. liczby mieszkańców miasta opisywanego w czytance) czy faktycznego zakończenia historii jakiejś znanej osoby, która została przedstawiona w tekście. Dzięki temu młodzież uczy się wyszukiwać w sieci informacje i je selekcjonować. Kiedyś na lekcji, na której uczyliśmy się opisywać drogę do szkoły z różnych miejsc Gdańska, ktoś zapytał, czy może sprawdzić, czym dojechać z Oliwy. I w ten sposób powstało zadanie, które wykorzystuję do dziś. Przy okazji tematu dotyczącego orientacji w terenie każdy musi sprawdzić w telefonie sposoby dotarcia do na-

szej szkoły z trzech różnych punktów miasta.

Ostatni aspekt, o którym chciałbym wspomnieć, to możliwości techniczne, które odkrywam podczas zdalnego nauczania. Po co marnować tony papieru, skoro kartkówki ze słówek można spokojnie zrobić przy wykorzystaniu telefonu? Co prawda zadania otwarte nadal trzeba sprawdzić samemu, ale przynajmniej nie ma problemu z nieczytelnym pismem.

Ucząc języka obcego, mamy możliwość pokazania naszym uczniom świata w rozmaitych aspektach. Obecnie ten świat jest dostępny w telefonie. Pomóżmy im odkryć, że smartfon to nie tylko przyrząd do kontaktu z przyjaciółmi, ale także bezcenne źródło informacji i doskonałe narzędzie do nauki.

Warto zapoznać się z opracowaniem **Smartfon jako osobiste narzędzie edukacyjne ucznia**, dostępnym nieodpłatnie pod adresem <https://tiny.pl/9mgd6>. Chociaż publikacja ukazała się w 2018 r., poruszane tam kwestie pozostają aktualne – nadal w większości polskich szkół obowiązują zakazy korzystania z telefonów komórkowych, wielu uczniów wykorzystuje smartfony przede wszystkim w celach rozrywkowych itd. Nasze doświadczenia z okresu kształcenia na odległość mogą być cennym uzupełnieniem rekomendacji sformułowanych przez autorów opracowania.

M.B.-U.

Agnieszka Dzidowska-Jankowska – z wykształcenia filolog klasyczny; od 26 lat pracuje jako nauczyciel języka angielskiego w szkole średniej, aktualnie – w Pomorskich Szkołach Rzemiosł w Gdańsku; jest również egzaminatorem Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku z języka angielskiego.

Kształcenie na odległość w szkołach i placówkach systemu oświaty w sytuacji pandemii

Publikacja [dostępna nieodpłatnie pod adresem <https://bit.ly/310UZ3Z>] przeznaczona jest przede wszystkim dla nauczycieli i dyrektorów szkół, przedszkoli oraz innych placówek systemu oświaty. Stanowi ona swoiste podsumowanie doświadczeń związanych z pandemią zakaźnej choroby COVID-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2, która wymusiła wdrożenie w całym kraju kształcenia na odległość. Raport powstał na podstawie materiałów zebranych przez Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych ORE, na zlecenie MEiN, do repozytorium gromadzącego prezentacje rozwiązań w zakresie organizacji i prowadzenia zajęć na odległość oraz wdrażania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu. W tekście omówiono najważniejsze definicje i założenia teoretyczne związane z kształceniem na odległość, a przede wszystkim zaprezentowano wybrane przykłady dobrych praktyk, które mogą stać się inspiracją do pracy dydaktycznej na wszystkich etapach edukacyjnych – nie tylko w nauczaniu zdalnym, ale także podczas pracy z klasą zróżnicowaną w realiach edukacji prowadzonej stacjonarnie.

źródło: www.ore.edu.pl

wokół nas

Konferencja „Szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji”, 17 listopada 2021 r.

Sylvia Kilanowska-Męczykowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. języka polskiego

Dynamiczna zmiana w obszarze migracji i wejście do pomorskich szkół coraz liczniejszej grupy uczniów z doświadczeniem migracji oraz ich rodziców staje się wyzwaniem nie tylko dla pojedynczego ucznia czy jego wychowawcy, ale dla szkoły jako systemu. Od 2018 roku w ramach Regionalnego Programu Strategicznego *Aktywni Pomorzanie 2020* organizowane były przez Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku, placówkę prowadzoną przez samorząd województwa pomorskiego, konferencje, szkolenia oraz sieci współpracy i samokształcenia, wspierające nauczycieli pracujących z uczniami z doświadczeniem migracji.

Pilotaż projektu „Pomorska szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji”, którego uroczysta inauguracja przez Mieczysława Struka, marszałka województwa pomorskiego, odbyła się podczas konferencji 17 listopada 2021 r. w Europejskim Centrum Solidarności, stanowi pierwszy krok w myśleniu o systemie, który jest otwarty na nowych uczniów przybywających do szkół i placówek naszego regionu. Marszałek Mieczysław Struk, otwierając konferencję, w swoim wystąpieniu zaprezentował politykę migracyjną Pomorza i jej cele.

Konferencja stała się miejscem spotkań osób od dawna zaangażowanych w budowanie środowiska włączającego, otwartego na różnorodność. O szkole jako wspólnocie, która wzrasta dzięki różnicom, mówił w swoim wystąpieniu prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Model edukacji włączającej na rzecz imigrantów oraz osób z niepełnosprawnościami w ramach standardu Obszaru Metropolitalnego

Fot. B. Kwaśniewska

Uczestnicy konferencji

Gdańsk-Gdynia-Sopot zaprezentowała Katarzyna Gruszecka-Spychała, wiceprezydent Gdyni. Założenia pilotażu programu „Pomorskiej szkoły włączającej uczniów z doświadcze-

Fot. B. Kwaśniewska

Panel dyskusyjny

Fot. B. Kwaśniewska

Patrycja Medowska, zastępczyni dyrektora ds. kultury obywatelskiej w ECS i Marta Siciarek, koordynatorka regionalnej polityki migracyjnej UMWP

Fot. B. Kwaśniewska

Marszałek Mięczyński Struk

Fot. B. Kwaśniewska

Prof. Cezary Obracht-Prondzyński

niem migracji” omówiły Ewa Furche, p.o. dyrektor Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku, a także Marta Siciarek, koordynatorka regionalnej polityki migracyjnej UMWP. O roli bibliotek w procesie włączania migrantów opowiedziała uczestnikom konferencji Natalia Gromow, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdyni.

Panel dyskusyjny, w którym zostały zaprezentowane potrzeby szkół i szeroko rozumianej edukacji, zgromadził edukatorów oraz liderów. Swoją perspektywę przedstawili: Agnieszka Tomasik, dyrektor Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 8 w Gdańsku, Natalia Kovalyshyna, koordynatorka ds. uczniów z doświadczeniem migracji z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 1 w Gdańsku, Joanna Samp-Szulc, koordynatorka oddziałów przygotowawczych i metodyczka nauczania języka polskiego jako drugiego ze Szkoły Podstawowej nr 26 w Gdyni, Sylwia Kilanowska-Męczykowska, nauczyciel konsultant ds. pracy z uczniem z doświadczeniem migracji z Centrum Edukacji Nauczycieli, Anna Kordzińska-Grabowska, dyrektor Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej nr 3 w Gdyni oraz Tomasz Grybek, prezes Fundacji Bohatera Borysa.

Program „Pomorska szkoła włączająca uczniów z doświadczeniem migracji” jest zaplanowany na kolejne trzy lata oddziaływania szkoleniowego – z wyróżnieniem konkretnych grup docelowych związanych z szeroko pojętym środowiskiem szkolnym. Oddziaływaniem edukacyjnym stopniowo będzie obejmowana cała społeczność szkolna: dyrekcja oraz kadry pedagogiczne i niepedagogiczne. Uczniowie i ich rodzice nie będą bezpośrednimi uczestnikami szkoleń – pracę z nimi poprowadzi kadra szkolna oraz pozostałe osoby związane ze środowiskiem szkolnym.

W pierwszej kolejności do projektu zostali zaproszeni dyrektorzy szkół i wychowawcy klas różnorodnych kulturowo oraz językowo, a także nauczyciele uczący języka polskiego jako obcego/drugiego z 30 szkół województwa pomorskiego. Doświadczenia z pilotażu zaplanowanego na rok 2022, czyli wnioski z monitoringu i ewaluacji procesu szkoleniowego, pozwolą jeszcze lepiej zaplanować kolejne kroki oraz przygotować propozycję wsparcia dzieci i uczniów z doświadczeniem migracji, której efektem będą zmiany systemowe. W następnych latach do projektu mają być zaproszone kolejne szkoły.

Proces szkoleniowy zakłada różnorodne formy doskonalenia. Planowane są specjalistyczne webinaria, krótkie procesy e-learningowe z różnorodnym materiałem (prezentacje, filmy, testy, kwestionariusze, zadania samorozwojowe), służące budowaniu motywacji do rozwoju w obszarze wspierania integracji. Szkoły otrzymają wsparcie trenerów wiodących, którzy obejmą proces superwizji.

Chcemy rozwijać kompetencję włączania oraz budowania szkoły, która potrafi radzić sobie z różnorodnością uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji. Jednakże wrażliwość oraz kompetencja międzykulturowa zbudowana w ramach procesu znajdzie swoje zastosowanie w ogólnym kontekście włączenia i stanowić będzie podstawę dla szkoły włączającej uczniów różnorodnych w innych aspektach, w tym sprawności, statusu, wyznania czy innych potrzeb, na które szkoły stale odpowiadają.

Obserwacje i doświadczenia w czasie zajęć biologii w szkole podstawowej – cz. I

Katarzyna Roeske

Na co dzień trudno znaleźć czas na przeglądanie zasobów Internetu w poszukiwaniu ciekawych obserwacji i doświadczeń przyrodniczych. Opisane eksperymenty często są czasochłonne i wymagają specjalnych pomocy. Nie każdy z nich można zastosować w danej placówce ze względu na posiadane wyposażenie czy liczebność oddziałów. W okresie mojej pracy w szkole podstawowej starałam się wprowadzać różne, ciekawe i wnoszące nowe wnioski doświadczenia. Niestety część z nich ze względu na czasochłonność można wykonać na zajęciach koła biologicznego czy przyrodniczego. Jednak w niniejszym artykule postaram się przede wszystkim przedstawić propozycje obserwacji i doświadczeń, które z powodzeniem można wykorzystać w czasie zajęć przyrody i biologii w klasach IV-V szkoły podstawowej.

Ogromne możliwości eksperymentatorskie wnosi tematyka związana z roślinami. Wśród umiejętności opisanych w podstawie programowej z biologii dla szkoły podstawowej znajdują się także kompetencje w zakresie metodologii badawczej. W treściach szczegółowych znajdziemy zapis poświęcony planowaniu doświadczenia wskazującego na wpływ wybranych czynników na intensywność procesu fotosyntezy. Klasycznym sposobem realizacji tego wymogu jest doświadczenie wykazujące wpływ natężenia światła na intensywność fotosyntezy z wykorzystaniem rośliny wodnej, np. moczarki kanadyjskiej. Jednak moczarka kanadyjska nie zawsze jest dostępna w sprzedaży. Tymczasem świetnym zamiennikiem ww. rośliny są glony, które każdy nauczyciel może przechowywać na parapecie w butelce i w razie potrzeby wykorzystywać w czasie zajęć. Do butelki po napoju wystarczy wlać wody, pozostawić butelkę na parapecie i uzupełniać ubytki parującej wody. Po pewnym czasie na ściankach będzie widoczna warstwa glonów (radzę ścierać glony z jednej ze ścianek – wówczas widać uwalniające się pęcherzyki tlenu). W doświadczeniu można dostrzec, że na intensywność wydzielania pęcherzyków gazu wpływa zmiana natężenia światła. Glony w butelce mogą stać cały rok. Dzieci wyraźnie widzą efekt doświadczenia i bez problemu wysnuwają wnioski.

Do obserwacji mikroskopowych komórek glonów i innych obiektów przydatne są „szkiełka” podstawowe i nakrywkowe z tworzywa sztucznego. Nauczyciele młodszych klas szkoły podstawowej często obawiają się, że kiedy rozdadzą tradycyjne, szklane szkiełka, dzieci przecinają sobie nimi skórę lub połamią je podczas prowadzenia obserwacji. Osobiście wybrnęłam z kłopotu, wycinając ze sztywnych, przezroczystych, plastikowych obwolut prostokąty i kwadraty przypominające oryginalne szkiełka. Do tej pory nie przyniosły nikomu szkody, a ja

spokojnie zostawiam uczniów z preparatami i nie boję się o potłuczone szkło.

Lekcje dotyczące budowy morfologicznej i anatomicznej roślin to również bank obserwacji oraz doświadczeń do zaprezentowania. Warto na zajęcia dotyczące budowy korzenia przynieść wszystkie dostępne w sklepie warzywa, których korzenie zjadamy. Dzieci często nie wiedzą, gdzie znajduje się np. korzeń cebuli. Aby poznać rodzaje systemów korzeniowych, warto na zajęcia przynieść marchewkę i cebulę, z których następnie można wykonać ciekawe preparaty mikroskopowe. W przypadku większych oddziałów zachęcam do podzielenia uczniów na grupy tak, aby każda z nich wykonała inne doświadczenie związane z budową i fizjologią korzenia. Polecam zestaw następujących doświadczeń:

1. umieszczenie korzenia pietruszki czy marchewki w kubku z wodą zabarwioną atramentem;
2. umieszczenie korzenia pietruszki czy marchewki do góry nogami w kubku z wodą zabarwioną atramentem;
3. umieszczenie marchewki w pustym kubku – marchewka musi być wydrążona wewnątrz, a w miejscu miąższu należy wsypać sól.

Na kartach pracy można przedstawić procedurę, którą mają wykonać uczniowie. Warto zwrócić uwagę na sformułowane przez nich problemy badawcze i postawione hipotezy.

W przypadku omawiania tematu łądygi i pędu możemy zrobić znane doświadczenie z białym kwiatem (np. goździk – koniecznie świeży), którego łądygę zanurzamy w wodzie z barwnikiem. Po kilku dniach rozcinamy łądygę i wykonujemy preparat mikroskopowy z przekrojem poprzecznym i podłużnym. Można również przynieść cebulę żonkila i jasnotę białą, aby pokazać nie tylko miejsce występowania łądygi, ale również jej kształt. Na lek-

Fot. K. Roestke

Fot. K. Roestke

cji biologii albo na zajęciach kółka biologicznego warto też wykonać dodatkowe doświadczenie z bulwami ziem-

Fot. K. Roestke

Fot. K. Roestke

niaków. Do dużej donicy należy wysypać ziemię ogrodową, a następnie umieścić w niej całą bulwę oraz półki – z oczkiem i bez niego. Bulwy zasypać, wbić etykiety i poczekać na efekty. Dzieci z młodszych klas często nie wiedzą, że w ten sposób rozmnaża się ziemniaki, a na podobnej zasadzie – wiele innych roślin.

Ciekawe doświadczenia proponuję również w tematyce dotyczącej budowy

i funkcjonowania liści. W przypadku posiadania w klasie roślin doniczkowych można szczelnie zamknąć przezroczystą torebką foliową kilka liści (np. figusa), aby sprawdzić, że liście wyparowują wodę, co powoduje powstanie siły ssącej. Inny liść rośliny doniczkowej można szczelnie owinąć czarnym papierem, aby po miesiącu dostrzec zmianę w kolorystyce i rozpocząć dyskusję na temat barwników występujących w roślinach.

Dobrym, krótkim i prostym doświadczeniem jest ekstrakcja barwników z liści. Do eksperymentu potrzebujemy aceton, biały filtr do ekspresu do kawy, dwa ołówki, czarny pisak i np. garść trawy. Na wyciętej bibule malujemy kreską czarnym flamastrem, na kolejnej – pipetką nakładamy dwie krople maceratu z trawy. Nabijamy bibułki na ołówki i zanurzamy końcówki w acetonie tak, aby czarny flamaster i macerat były suche. Czekamy na efekt. Po pewnym czasie ukarzą się barwniki zawarte w liściach trawy,

co stanowi przyczynek do dyskusji na temat kolorowych liści na drzewach. Pojawi się również wielka niespodzianka, czyli kompilacja wielu barw powstałych z czarnego flamastra – kolejne źródło pytań i ciekawych wniosków.

Fot. K. Roeske

Wykonanie następnego ciekawego doświadczenia zabierze więcej czasu. Do trzech kubków należy nalać wody i wstawić do nich po jednym liściu ze sztywnym ogonkiem i gładką blaszką liściową (np. fikusa czy maranty). W jednym kubku smarujemy parafiną wierzchnią stronę blaszki, w drugim – spodnią stronę blaszki, a w trzecim pozostawiamy liść bez parafiny – do kontroli. Do wszystkich kubków nalewamy warstwę parafiny, aby uniemożliwić parowanie wody przez powierzchnię cieczy. Wyniki eksperymentu są wymierne i świetnie ilustrują rozmieszczenie aparatów szparkowych oraz ich rolę w parowaniu wody.

W klasie piątej (Nowa Era) pojawia się dodatkowo temat dotyczący rozmnażania bezpłciowego i w tym przypadku polecam wykonanie doświadczenia ilustrującego sposoby rozmnażania fiołków czy sansewierii. Liście fiołków wkładamy do wody i ziemi, natomiast liście sansewierii należy pociąć na kawałki i zagłębić w ziemi. Jeżeli posiadamy zielistkę, możemy dodatkowo odciąć jej rozłogi i umieścić je w wodzie – w ten sposób pokażemy, jak łatwo rozmnożyć np. truskawki.

Fot. K. Roeske

W ramach zajęć dotyczących rozmnażania roślin nasiennych proponuję wykonać kilka ciekawych obserwacji i eksperymentów. Pierwszy z nich to lekcja z podziałem na grupy, gdzie każda z drużyn otrzymuje materiał pod postacią różnych roślin, m.in. stokrotki, mniszka, tulipana, róży i koniczyny. Uczniowie mają za zadanie podzielić je na rośliny posiadające kwiatostan oraz kwiat, a następnie wyłuskać pojedynczy kwiat z kwiatostanu, zaś w przypadku kwiatu – rozpoznać elementy budowy, tj. słupek, pręcik oraz płatkę kielicha i korony. Uczniowie wykonują zadanie, korzystając z rozdanego im wcześniej schematycznego rysunku. Polecenie nie jest łatwe dla uczniów, gdyż najczęściej nie przyglądają się budowie kwiatów na łące czy kiedy otrzymują je na urodziny. Po zakończeniu pierwszego etapu pracy wprawieni uczniowie mogą wykonać preparat mikroskopowy pyłku z tulipana.

Kolejną propozycją jest wykonanie doświadczenia z zastosowaniem nasion fasoli odmiany „Piękny Jaś”. Eksperyment ilustruje wpływ wybranych czynników środowiska na proces kielkowania. Należy przygotować po trzy powtórzenia każdego z zestawów doświadczalnych (1-5). Potrzebujemy 15 małych kubeczków z tworzywa

Fot. K. Roeske

sztucznego (o pojemności do 50 ml), 15 nasion fasoli oraz watę i wodę. Zestawy konstruujemy w następujący sposób:

1. próba kontrolna: wata, nasionko, woda, dostęp do tlenu i światła, temperatura pokojowa;
2. próba badawcza nr 1: wata, nasionko, dostęp do tlenu i światła, temperatura pokojowa;
3. próba badawcza nr 2: wata, nasionko, woda, dostęp do tlenu, temperatura pokojowa;
4. próba badawcza nr 3: wata, nasionko, woda, brak dostępu do tlenu, dostęp do światła, temperatura pokojowa;
5. próba badawcza nr 4: wata, nasionko, woda, dostęp do tlenu i światła, niska temperatura.

Wykonanie próby kontrolnej nie powinno przysporzyć nam problemów. W przypadku próby badawczej numer 1 nasionko pozostawiamy na suchej wacie. Próba badawcza numer 2 wymaga pozostawienia w ciemnym i przewiewnym miejscu. Jeżeli w sali lekcyjnej dysponujemy przestrzenią, gdzie panują wskazane warunki, pozostawiamy tam kubeczki. Natomiast innym rozwiązaniem jest owinięcie kubeczków folią aluminiową i wykonanie kilku dziurek, aby powietrze swobodnie docierało do kiełkującego nasionka – wówczas próby mogą stać w dowolnym dostępnym miejscu. W próbie badawczej nr 3 nasionko nie może mieć dostępu do tlenu – spełniłam ten warunek, owijając szczelnie kubeczek folią spożywczą. Niską temperaturę, którą wskazuje nam opis w próbie badawczej numer 4, otrzymamy, gdy kubeczki postawimy obok stale otwartego okna, gdzie pada najmniej światła słonecznego. Zaproponowane doświadczenie w prosty sposób wykazuje wpływ czynników środowiska na proces kiełkowania nasion.

Fasolę odmiany „Piękny Jaś” możemy wykorzystać także do omówienia budowy nasiona. Przed lekcją przez dwa dni moczymy nasiona w wodzie. Podczas zajęć uczniowie samodzielnie rozkładają nasiona na czynniki pierwsze, nazywając poszczególne elementy budowy.

W ramach projektu warto polecić uczniom wykonanie doświadczenia związanego z geotropizmem kiełkujących nasion. Dlaczego w ramach projektu? Gdy to doświadczenie wymaga prowadzenia codziennych obserwacji i sporządzania notatek lub fotografii. Do eksperymentu potrzebujemy gąbkę florystyczną, do której należy przytwierdzić za pomocą igieł nasiona fasoli jaś w następujących pozycjach: bokiem, zarodkiem do góry oraz do góry nogami. Gąbkę należy położyć na talerzyku z wodą, w taki sposób, aby mogła stale wchłaniać płyn. Dzieci dokonują obserwacji na podstawie wcześniej zapisanego problemu badawczego i hipotezy. Często efekty doświadczenia ich dziwią i pozytywnie nastrajają do kolejnych doświadczeń z użyciem innych nasion.

Fot. K. Roeske

Ciekawe obserwacje są dokonywane przez dzieci w czasie wyjścia do lasu, gdzie mogą wykorzystać dotychczas zgromadzoną wiedzę i wskazać owoce różnych gatunków roślin. W przypadku szkół oddalonych od lasu, proponuję przyniesienie na zajęcia owoców klonu, grabu, sosny, dębu, orzecha włoskiego, jarzębiny, topianu, pomidora, truskawki, jabłka czy śliwki. Dzieci samodzielnie dokonują podziału na owoce suche i mięsiste, a następnie mają za zadanie znaleźć nasiono w każdym z owoców. Zadanie nie jest łatwe, gdyż dzieci często nawet po znalezieniu nasionek nie są pewne, czy praca została dobrze wykonana.

Podczas omawiania grzybów oczywiście warto dokonać obserwacji makroskopowej pieczarek. Sam kapelusz skierowany do dołu należy pozostawić do wyschnięcia na białym talerzyku, aby dzieci mogły zobaczyć zarodniki. Jeśli mamy możliwość, dokonajmy obserwacji mikroskopowej drożdży czy pleśniaka. Pleśniaka z łatwością wyhodujemy w klasie – na chlebie włożonym do przezroczystego zamykanego pudełka, aby dzieci mogły dostrzec pojedyncze strzępki.

W niniejszym artykule starałam się zaproponować najprostsze, niewymagające dużych nakładów finansowych doświadczenia dla uczniów z klas IV-V szkoły podstawowej. Oczywiście, mając na uwadze fakt, że zajęcia przyrody i biologii odbywają się maksymalnie dwa razy w tygodniu, część ciekawych, ale wymagających więcej czasu szkolnych badań należy przenieść na zajęcia dodatkowe. Eksperymenty prowadzone w czasie lekcji mogą stać się inspiracją do samodzielnych poszukiwań i rozwijania ukrytych do tej pory talentów dzieci, dlatego warto włączać doświadczenia do naszej pracy. ■

Katarzyna Roeske – nauczyciel przyrody, biologii i języka niemieckiego w Szkole Podstawowej nr 16 w Gdyni; szkolny koordynator akcji Szkoła Promująca Zdrowie; propagatorka nauki poprzez obserwacje i doświadczenia przyrodnicze; prywatnie miłośniczka ogrodnictwa i sztuki wprowadzania zieleni w przestrzeń antropogeniczną.

Kilka pomysłów na oswojenie pisania w języku obcym

Justyna Juńska-Nacel

Pisemne formy wypowiedzi wymagane są na wszystkich egzaminach zewnętrznych, zarówno tych na zakończenie danego szczebla polskiej edukacji, jak i tych międzynarodowych, przeprowadzanych przez autoryzowane centra egzaminacyjne. Warto zatem poczynić kroki, aby zachęcić uczniów do pisania w języku obcym.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie kilku pomysłów, z których mogą skorzystać nauczyciele języka angielskiego i innych języków obcych nowożytnych w pracy z uczniami w różnym wieku.

Limit. Nauczyciel określa dokładną liczbę słów, których uczniowie mogą użyć, aby napisać dowolną historię, np. może to być 50 słów, choć równie ciekawe może okazać się stworzenie przez uczniów historii w sześciu słowach, np. *Spain. Relax. Sun. Sea. Me. Time.* Można też ograniczyć uczniom czas na napisanie historii do kilku minut.

Dictogloss. Jest to forma dyktanda, lecz celem jest tu zrozumienie czytanego tekstu, nie zaś jego bierne notowanie. Nauczyciel czyta uczniom wybrany tekst, a młodzi ludzie notują słowa kluczowe. Następnie nauczyciel ponownie odczytuje tekst, a uczniowie robią bardziej szczegółowe notatki. Kolejnym krokiem jest podział uczniów na grupy, aby wspólnie zapisali usłyszany tekst, starając się przy tym, aby był on jak najbliższy oryginałowi. Na koniec młodzi ludzie wspólnie z nauczycielem analizują swoje teksty i porównują je z tekstem oryginalnym.

Rozwinięcie myśli. Nauczyciel zapisuje zdanie na tablicy, np. *I like reading books.* Następnie prosi uczniów, aby każdy z nich po kolei rozszerzał zdanie o kolejne słowa, np. *I like reading fantasy books. / I like reading fantasy books in the evening.* Tego rodzaju zadanie pokazuje uczniom, jak budować bardziej rozwinięte zdania.

Zdjęcia. Nauczyciel pokazuje uczniom zdjęcia pięciu znanych osób. Następnie dzieli młodych ludzi na grupy. Ich zadaniem jest wymyślenie krótkiej historii, w której głównymi bohaterami będą osoby przedstawione na zdjęciach. Zazwyczaj wyobraźnia uczniów nie ma tutaj granic i powstają naprawdę zabawne opowiadania.

Muzyka. Uczniowie słuchają fragmentu nagrania muzycznego, np. z filmu „Fantasia” Walta Disneya, i układają historię do dziełków usłyszanego utworu. Dodatkowo możemy uczniom podać słowa, które powinni użyć

w swoim opowiadaniu. Można również wykorzystać wybraną przez uczniów piosenkę – zadanie będzie polegało na ułożeniu przez młodych ludzi własnego tekstu do znanej im melodii.

Czym jestem? Uczniowie losują nazwę przedmiotu, np. drzwi. Ich zadaniem jest napisanie krótkiego tekstu jak gdyby byli tym przedmiotem. Następnie odczytują swój tekst, zaś pozostali uczniowie zgadują, o jaki przedmiot chodzi.

Wspólne pisanie. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Każdy zespół otrzymuje jedną kartkę, na której będą dopisywać kolejne zdania do jednego już podanego. Każdy z uczniów dopisuje po jednym zdaniu i przekazuje kartkę kolejnej osobie po sygnale, np. po zatrzymaniu muzyki czy po usłyszeniu innego sygnału dźwiękowego. Należy określić, z ilu zdań składać się będzie cała historia (ile razy każdy z uczniów będzie dodawał zdanie). Na koniec można przeprowadzić głosowanie na najlepsze opowiadanie.

Opisane techniki należy dostosować do wieku oraz możliwości uczniów, aby zachęcać ich do przecięcia niechęci do pisania i podejmowania wysiłku tworzenia własnych wypowiedzi pisemnych – od tych najprostszych, kilkuzdaniowych, po dłuższe, typu e-mail czy rozprawka. ■

Justyna Juńska-Nacel – nauczyciel dyplomowany języka angielskiego, oligofrenopedagog, koordynatorka realizowanego w Szkole Podstawowej nr 2 im. Jana Heweliusza w Żukowie projektu „Inwestycja w nauczyciela inwestycją w ucznia”, finansowanego ze środków PO WER na zasadach Programu Erasmus+, w ramach którego brała udział w kursach metodycznych w Hiszpanii i na Malcie.

Historia sztuki – interesujący element edukacji plastycznej. Inspiracja na lekcje plastyki

Jasmine Al-Douri,
doradca metodyczny CEN ds. plastyki

Plastyka w kilku słowach

Wykorzystać historię sztuki na plastyce... Jestem Panią od Plastyki, w swojej pracy dydaktycznej staram się wykorzystywać historię sztuki do inspiracji twórczości plastycznej moich uczniów.

Każdy nauczyciel planuje i konstruuje własny warsztat dydaktyczny, bogaty w narzędzia i materiały, dopasowany do konkretnego zespołu. Nauczanie przedmiotu plastyka jest procesem, który kształtuje postawy twórcze i społeczne, a także rozwija wrażliwość emocjonalną. Uruchamia doznania estetyczne oraz uczy analizy i interpretacji postrzegania rzeczywistości.

Nauczyciel edukacji artystycznej – plastyki – realizuje proces kształcenia, który jest oparty na zapisach podstawy programowej¹. Podstawa programowa uwzględnia kluczowe kompetencje zawarte w zaleceniach europejskich, które rozwijają świadomość kulturową poprzez:

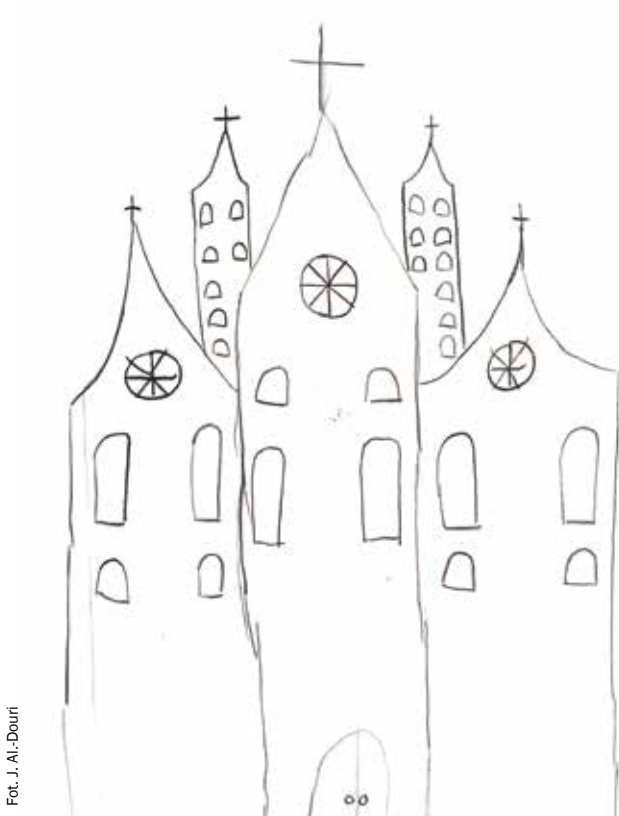
- poczucie związku z tradycją narodową,
- uczestniczenie w życiu kulturalnym,
- docenianie estetyki w życiu codziennym,
- posługiwanie się językiem sztuki,
- znajomość najważniejszych dzieł, które są dziedzictwem kultury.

Podstawa programowa w zakresie plastyki dąży do kształtowania postawy twórczej nastawionej na nabywanie wiedzy i umiejętności, które to prowadzą do wychowania człowieka innowacyjnego, uczestniczącego w kulturze i w jej upowszechnianiu. Realizacja podstawy programowej wymaga odpowiednich warunków do przeprowadzenia zajęć dydaktycznych.

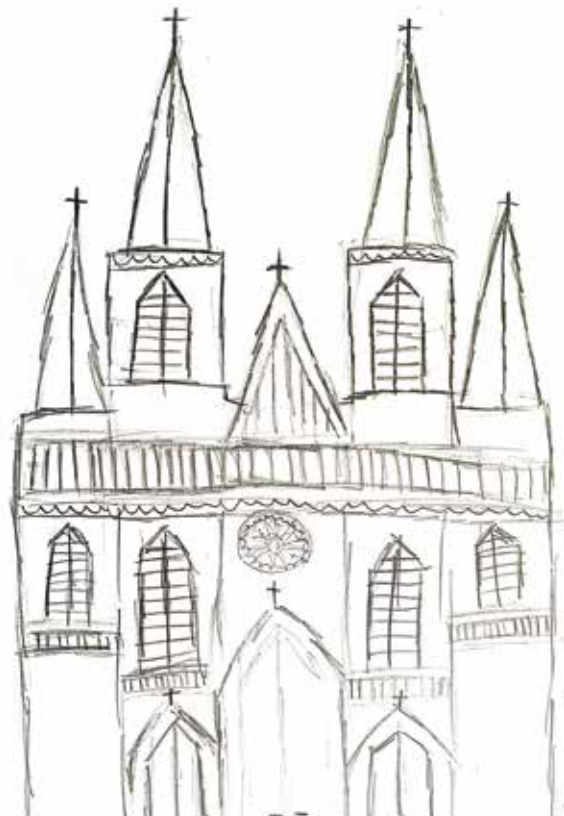
Niewiele miejsca w edukacji plastycznej zajmuje historia sztuki, przedmiot jest bardziej nastawiony na:

1. *Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w któ-*

¹ Podstawa programowa plastyki w szkole podstawowej: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/plastyka.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>

Fot. J. Al-Douri

Fot. J. Al-Douri

Prace uczniów wykonane podczas zajęć „Architektura epoki średniowiecza”

Prace uczniów wykonane podczas zajęć „Architektura epoki średniowiecza”

rych wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.

III. Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.¹

Nowe technologie w edukacji sprawiają, że proces kształcenia jest wartościowy, a uczniowie osiągają znacznie lepsze wyniki w nauce. Współcześni uczniowie – „mieszkańcy cyfrowego świata”² są zależni od własnych kompetencji, jakie nabędą w trakcie swojej edukacji. Dlatego tak ważną staje się taka transformacja metod pracy z uczniami, aby dopasować i dostosować je do nowych okoliczności oraz wymagań, aby służyły rozwojowi i warunkowały efektywne funkcjonowanie we współczesnej rzeczywistości informacyjnej. Istotną sprawą jest dbanie, rozwijanie i kształcenie w kulturze estetycznej, stanowiącej ważną część wychowania ogólnego.

Charakterystyczną cechą nowych mediów jest niespotykana dotąd dostępność, którą możemy dostosować do własnego rytmu dnia. Dają nam możliwość decydowania o sobie: gdzie i kiedy czytamy, słuchamy lub oglądamy konkretny przekaz wizualny.³

Zachęcam do eksploracji platformy YouTube, wyszukiwania odpowiednich, krótkich filmów w określonym temacie zajęć i wykorzystania ich podczas inspiracji w twórczych działaniach ucznia na plastyce.

Moja lekcja plastyki

W poszukiwaniu inspiracji do moich zajęć plastyki korzystam z zasobów internetowych. Świat wirtualny

posiada różnorodność filmów. Podczas lekcji wykorzystuję nowe media, uwielbiam zwłaszcza krótkie filmy z historii sztuki. Są dopasowane do moich uczniów – wymagają krótkiego czasu koncentracji, pozwalają szybko przekazać najważniejsze elementy dotyczące tematu. Największa skarbnica krótkich filmów to platforma YouTube. Odkąd powstała w 2005 r., coraz bardziej poszerza swoją ofertę. Jest w czym wybierać pod warunkiem, że wcześniej obejrzymy wszystkie interesujące nas nagrania dotyczące wybranego tematu.

Edukacja plastyczna ma w sobie mnogość tematyczną – obejmuje malarstwo, rysunek, rzeźbę, nowe media czy architekturę. Niejedno zagadnienie z określonego obszaru znajdzie w grupie uczniów swoich zwolenników.

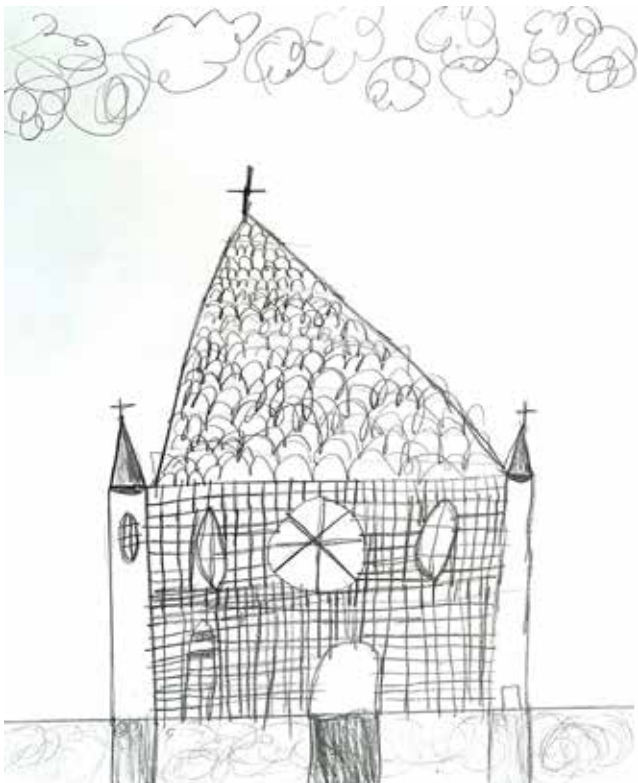
Architektura to interesujący dział w edukacji plastycznej. Tworzy przestrzeń zarówno do kreatywnego myślenia, jak i tworzenia prac plastycznych. Uczniowie bardzo lubią tę tematykę. Epoka średniowiecza jest interesująca – w trakcie lekcji wykorzystuję krótki film nawiązujący do historii sztuki średniowiecza, ze szczególnym uwzględnieniem stylu romańskiego i gotyckiego.

Lekcje rozpoczynam od wprowadzenia do tematu, ukazując występowanie na plastyce różnych elementów znanych uczniom z innych przedmiotów (interdyscyplinarność plastyki jest mocno eksponowana podczas moich lekcji). Krótkie wprowadzenie tematyczne pomaga uczniom zrozumieć daną epokę. Kolejny element lekcji to film z zasobów YouTube. Zwracam uwagę na szczegóły występujące w danej epoce, staram się skłonić do refleksji, zadaję pytania tematyczne dot. filmu. Mój komentarz ułatwia zrozumienie niektórych nowych lub trudnych słów.

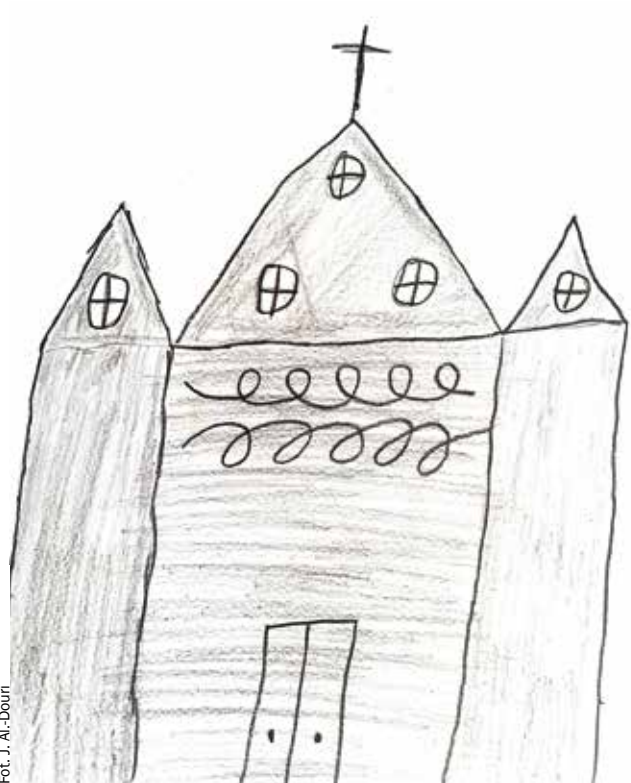
¹ Tamże, s. 12.

² Tamże, s. 347

³ Levinson P. *Nowe Nowe Media*, wyd. WAM Kraków 2010, s. 13.

Fot. J. Al-Douri

Fot. J. Al-Douri

Prace uczniów wykonane podczas zajęć „Architektura epoki średniowiecza”

„Style w architekturze i sztuce”, www.youtube.com

Po obejrzeniu filmu przedstawiam uczniom zasady wykonania indywidualnej pracy. Dokładnie omawiam technikę wykonania pracy plastycznej, której inspiracją ma być obejrany krótki film. Młodzi ludzie lubią tworzyć własne prace, jeżeli wcześniej zadanie zostanie dobrze omówione. Następnie uczniowie wykonują szkice. Prace plastyczne są tworzone wyłącznie ołówkiem. Dzięki obrazom uczniowie szybciej i lepiej zapamiętują treści przedstawione podczas lekcji. Utrwalą je również podczas przygotowywania własnej pracy plastycznej. W końcowej fazie zajęć oglądamy wspólnie wykonane prace. Uczniowie bez problemu potrafią wymienić charakte-

rystyczne elementy architektoniczne danego kierunku w sztuce średniowiecza.

Wyjaśnienie zagadnień tematycznych: omawianie tematu lekcji, krótkie wprowadzenie w temat epoki, prezentacja filmu i tworzenie pracy plastycznej to najważniejsze elementy, które przybliżają oraz utrwalają wybrany temat prowadzonych zajęć. Uczeń poprzez wykonanie własnej pracy twórczej – plastycznej – szybciej zapamięta i utrwali zagadnienia przedstawione podczas zajęć. Będzie umiał wykorzystać wiedzę nt. charakterystycznych elementów architektury kierunków sztuki epoki średniowiecza, poznaną na plastyce, podczas lekcji historii czy języka polskiego.

Zachęcam do łączenia różnych narzędzi dydaktycznych o wizualnym charakterze podczas lekcji plastyki. Taka forma prowadzenia zajęć jest atrakcyjna dla młodego odbiorcy – ucznia szkoły XXI w.

■

Stowarzyszenie Małych Artystów działające w świetlicy Szkoły Podstawowej nr 45 im. Bohaterów Westerplatte w Gdańsku-Wrzeszczu

Izabella Postuszny, Beata Rzyśko-Wójcik

Edukacja to długotrwały i złożony proces, w trakcie którego ludzie się rozwijają, wzbogacają swoją wiedzę, kształtują umiejętności, rozwijają kompetencje, postawy. W wyniku edukacji lepiej rozumiemy siebie, nasze relacje ze światem, bardziej skutecznie kontrolujemy własne zachowania, mamy wpływ na to, co dzieje się wokół i mamy poczucie, że możemy zmieniać siebie, i otaczającą rzeczywistość.

Kinga Kuszak,
Materiały edukacyjne Kulczyk Foundation, 2017

Świetlica w naszej szkole to wyjątkowe miejsce, które sprzyja harmonijnemu rozwojowi uczniów, zachęca do różnych aktywności. To także miejsce, w którym dzieci mogą rozwijać swoje zainteresowania, pasje i talenty. Tutaj kształtują swoją wrażliwość emocjonalną, estetyczną i wyzwają twórczą ekspresję. Każdego roku we wrześniu cieszy nas pojawienie się małych odkrywców, którzy rozpoczynają swoją szkolną przygodę. *Wyspa Odkrywców* – to nazwa naszej świetlicy zaproponowana przez uczniów, z którymi wspólnie odkrywamy to, co nieznanne, interesujące i zaskakujące.

W roku szkolnym 2007/2008 założyliśmy **Stowarzyszenie Małych Artystów**, które skupia dzieci twórcze i ciekawe świata. Co roku proponujemy uczniom realizację nowego programu edukacyjnego. Pierwszym projektem skierowanym do Małych Artystów był *Mój piękny Wrzeszcz* (2007/2008). Projekt miał na celu poznanie najbliższej dzieciom przestrzeni – tej, w której mieszkają i uczą się. Do realizacji niektórych zadań zaprosiliśmy uczniów z innych wrzeszczańskich szkół podstawowych: SP nr 17, SP nr 38, SP nr 39 oraz SP nr 52. Były to wspaniałe spotkania, wypełnione twórczą pracą dzieci i nauczycieli. Inne zrealizowane do tej pory inno-

wacje to m.in.: *Gdańsk inspiracją dla Małych Artystów* (2009/2010), *Od Gdańska do Sopotu...* (2010/2011), program poszerzający wiedzę z zakresu edukacji regionalnej i kulturalnej *O czym szumi Bałtyk...* (2013/2014), program rozwijający wszechstronną osobowość uczniów *Odkrywamy tajemnice Wrzeszcza i Oliwy* (2014/2015), a także program rozwijający twórczą aktywność dzieci *Spotkania ze sztuką inspiracją dla Małych Artystów* realizowany w latach 2015/2016, 2016/2017 i 2017/2018.

Uczniowie, którzy działają w Stowarzyszeniu Małych Artystów i realizują zadania projektowe, to dzieci zdolne, stawiające zaskakujące pytania i myślące krytycznie. Organizujemy takie sytuacje edukacyjne, które umożliwiają młodym ludziom kontakt z różnymi dziedzinami sztuki. Edukacja artystyczna stanowi podstawową formę aktywności i wypowiedzi dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Wprowadza w świat wartości wizualnych oraz artystycznych, daje radość tworzenia. Uczniowie pod wpływem proponowanych zajęć i zadań mają możliwość *rozwijania swoich skrzydeł*¹.

W roku szkolnym 2019/2020 realizowałyśmy zadania w ramach innowacji pedagogicznej *Spotkania ze sztuką inspiracją dla Małych Artystów*, kontynuowanej rów-

¹ Inspiracją do założenia SMA było m. in. poetyckie motto *Dzieci rodzą się ze skrzydłami, nauczyciele pomagają im je rozwinąć.*

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

niez w obecnym roku szkolnym. Jest to wzbogacenie dotychczasowych działań o nowe aktywności związane z poznawaniem wielu współczesnych, nowatorskich kierunków w sztuce. Podejmujemy te działania także we współpracy z różnymi instytucjami kultury działającymi w przestrzeni miejskiej. Dzieci to najważniejsi odbiorcy proponowanych wydarzeń – są wymagający, krytyczni, uważni ale też bardzo wrażliwi.

Oprócz działań artystycznych w świetlicy dużą uwagę poświęcamy rozwijaniu kompetencji czytelniczych. Opracowałyśmy program rozbudzający zainteresowania czytelnicze *Klub Dobrej Książki*, który był odpowiedzią naszej szkoły na jeden z priorytetów MEN, a także – na zainteresowanie propagowaniem czytelnictwa wyrażane przez rodziców. W ramach programu realizujemy cykl zajęć *Zaczytani, zastuchani...* Nasza świetlica czyta dzieciom. Myślą przewodnią dla tych działań jest motto A. Puszkina *Czytanie to najlepszy sposób uczenia się*.

Do ważnych wydarzeń, w których biorą udział dzieci ze Stowarzyszenia Małych Artystów należą również: spotkania z ciekawymi ludźmi w ramach cyklu *Podziel się pasją*; koncerty SMA-kuj muzykę – słuchanie koncertów w Szkole Muzycznej I i II stopnia we Wrzeszczu; niezapomniane spotkania z poezją, np. *Liryka, liryka, Jesień idzie przez Wrzeszcz*; coroczne wrześniowe plenery malarskie dla społeczności szkolnej i lokalnej *Obudź wyobraźnię...* *Stoneczniki van Gogha i inne kwiaty na pożegnanie lata...* Ulubionymi działaniami artystycznymi naszych Małych Artystów są wieczorno-nocne warsztaty malarskie: *Noc z van Goghem, Noc z Wyspiańskim, Noc z Makowskim, Noc z Monetem, Noc z Cezannem, Noc z Degasem*. Prace, które powstawały podczas zajęć, były najpierw prezentowane na porannym wernisażu, potem w Szkolnej Galerii Małych Artystów, aby na koniec małe dzieła mogli podziwiać mieszkańcy Wrzesz-

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

cza – w zaprzyjaźnionej Bibliotece *Pod Kotem i Myszą*.

Trudny czas pandemii spowodował podejmowanie innego rodzaju aktywności przez naszych uczniów. Spotkania odbywały się w programie Microsoft Teams, były to m.in. *Popołudnie ze sztuką (Jackson Pollock)*, obejrzenie przedstawienia *Kosmici* Miejskiego Teatru Miniatura i warsz-

taty teatralne inspirowane treścią spektaklu.

Od lat współpracujemy z wieloma instytucjami kultury: Biblioteką Manhattan, Biblioteką *Pod Kotem i Myszą*, Nadbałtyckim Centrum Kultury, Instytutem Kultury Miejskiej, Gdańskim Archipelagiem Kultury, Domem Sztuki Stogi, Państwową Szkołą Muzyczną, Miejskim Teatrem Miniatura, Gdańskimi Domami dla Dzieci czy Młodzieżowym Domem Kultury w Sopocie. Zachęcamy dzieci do odkrywania przestrzeni miejskich poprzez udział w wystawach, spotkaniach, spacerach oraz happeningach.

Jesteśmy organizatorkami konkursów, najważniejsze z nich to: Ogólnopolski Konkurs Literacko-Plastyczny *A gdy wiosna buchnie majem, cały świat się majem staje...* (cztery edycje), Wojewódzki Konkurs Plastyczny *Bałtyk w legendach zaklęty* (cztery edycje), Ogólnopolski Ekologiczny Konkurs Plastyczny *Prezent dla Ziemi* (I edycja w r. sz. 2021/2022) oraz Wojewódzki Konkurs Fotograficzny *Przyroda jest w mieście* (I edycja 2021/2022). Nasi uczniowie uczestniczą również w konkursach proponowanych przez inne instytucje i placówki edukacyjne. Dzięki temu mają możliwość poszerzenia swoich doświadczeń o nowe doznania estetyczne i nawiązania przyjaźni. Odnoszone w konkursach sukcesy motywują dzieci do dalszej aktywności.

18 maja 2022 r. koncertem muzycznym uświetnimy 14. urodziny Stowarzyszenia Małych Artystów. Tego dnia wspólnie będziemy SMAkować muzykę i tort urodzinowy. Wierzymy, że będzie to wyjątkowe wydarzenie.

Uważamy, że poprzez uczestnictwo w wielu interesujących działaniach uczniowie rozwijają swoje zainteresowania, zdolności, poznają bogaty świat wartości estetycznych, pogłębiają wiedzę o świecie oraz kształcą umiejętność wypowiedzenia się poprzez sztukę. Dzięki doświadczeniu procesu twórczego uczniowie mają możliwość budowania wrażliwości

na jej piękno. Poczucie ładu i estetyki jest również znaczące w procesie kształtowania młodych ludzi. Inspiracją do aktywności twórczej może być wszystko to, co zachęca uczniów do zastanawiania się, stawiania pytań, prowokuje do wyrażania własnych emocji i ekspresji za pomocą różnych form plastycznych, muzycznych, teatralnych... Przed dziećmi kolejne inspirujące podróże, kształtujące ciekawość poznawczą oraz stymulujące ich rozwój i zdobywanie nowych umiejętności.

Działalność Stowarzyszenia Małych Artystów jest dla nas wielką satysfakcją wynikającą z pracy z uczniem zdolnym. Poczucie odnoszonych przez dzieci sukcesów pozwala... *iść za marzeniem i znowu iść za marzeniem, i tak zawsze, aż do końca* (Joseph Conrad).

Izabella Poślusznny – nauczyciel dyplomowany, wychowawca świetlicy w Szkole Podstawowej nr 45 w Gdańsku; współautorka wielu projektów i innowacji pedagogicznych z dziedziny edukacji artystycznej, regionalnej i ekologicznej, w tym współzałożycielka Stowarzyszenia Małych Artystów; organizatorka konkursów; pasjonatka podróży, sztuki, fotografii i górskich wędrówek.

Beata Rzyśko-Wójcik – nauczyciel dyplomowany, wychowawca świetlicy w Szkole Podstawowej nr 45 w Gdańsku; współautorka wielu projektów i innowacji pedagogicznych z dziedziny sztuki i ekologii, w tym współzałożycielka Stowarzyszenia Małych Artystów; organizatorka konkursów; pasjonatka malarstwa, twórczości dziecięcej, polnych kwiatów i muzyki Chopina.

Żukowo, tu gotujemy i jemy kolorowo i zdrowo!

Wioleta Krause

Mam niewątpliwą przyjemność podzielenia się z Państwem szczegółami innowacji pedagogicznej, jaką realizuję ze swoją klasą. 29 października 2021 r. miałam także okazję, aby opowiedzieć o niej na spotkaniu sieci nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i bibliotekarzy „Kreatywna praca z książką” w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Tematem przewodnim spotkania było „Zdrowie na talerzu i w literaturze”.

Fot. W. Krause

W obecnym roku szkolnym, we współpracy z Ośrodkiem Kultury i Sportu w Żukowie, zaplanowałam pięć kulinarnych spotkań. Pierwsze, którego głównym składnikiem było jabłko, zostało przeprowadzone 22 października 2021 r.

Przygotowaliśmy trzy potrawy: muffinki jabłkowe, a także ciasteczka owsiane oraz racuchy z jabłkami. Dzieci, w zależności od dania, pracowały w dwóch bądź czterech zespołach. Same odmierzali proporcje poszczególnych składników, nabywając mimochodem umiejętności matematyczne. Cały czas dbali o higienę przygotowywanego jedzenia, pilnowali, żeby każdy miał jakieś zadanie, współpracowały także z pozostałymi grupami, dopytując, czy aby na pewno umieścili już wszystkie niezbędne produkty w miskach. Korzystały z przyborów i urządzeń kuchennych, sprzątały miejsca pracy, a na koniec z nieukrywaną przyjemnością zjadły efekty swoich działań (w przypadku racuchów nawet nie zdążyłam zrobić zdjęcia).

Efektom końcowym innowacji mają być indywidualne przepiśniki. Wspólnymi siłami zaprojektowaliśmy okładki. Dzieci otrzymały ode mnie przepisy, które uzupełniły rysunkami przygotowanych potraw. W międzyczasie udostępniłam szczegóły rodzicom, tak aby mieli okazję przyrządzić potrawy z dziećmi

Fot. W. Krause

Fot. W. Krause

Fot. W. Krause

w domach. Na koniec roku każdy uczeń otrzyma swoją własną książeczkę kucharską, zawierającą przepisy wszystkich dań wykonanych przez nas podczas pięciu spotkań.

Zależy mi na tym, aby działać wielopłaszczyznowo, dlatego też nasze przedsięwzięcia nie ograniczają się tylko do pracy w kuchni. Dzieci miały okazję posłuchać piosenki o jabłku i zapoznać się z jej słowami, grały też w owocowe memory na tablicy interaktywnej. Przyniosły książki kucharskie, aby w grupach odkrywać istotę przepisów, a wybrane – przedstawić na forum klasy. Wykonały kilka prac plastycznych i technicznych:

- jabłko przestrzenne,
- jabłko zrobione z papierowego talerzyka,
- jabłko wykorzystane do robienia pieczętek.

Na koniec tych przedsięwzięć przeprowadziliśmy ewaluację w formie burzy mózgów. Odnośnie wspólnego gotowania padły następujące stwierdzenia:

- *trenowaliśmy umiejętność czytania,*
- *było pysznie, kreatywnie i zabawnie,*
- *współpracowaliśmy,*
- *uczylimy się obsługi urządzeń,*
- *poznaliśmy nowe miejsce,*
- *polecamy.*

Następnie dyskutowaliśmy o tym, jakie składniki są potrzebne, by „ugotować” bajkę. Zdaniem uczniów to m.in.: wyobraźnia, pomysł, bohaterowie, odpowiedni nastrój, miejsce oraz odbiorcy.

Dopiero pierwsze kulinarne spotkanie za nami, a w związku z nim wydarzyło się już tak wiele. Jeszcze tego samego dnia uczniowie, z wypiekami na twarzach, pytali o termin drugich zajęć. Możliwość obserwowania ich zaangażowania, skupienia i radości była dla mnie największą wartością. Sama czekam na grudzień i spotkanie pt.: „1b w cukierni św. Mikołaja”.

Wioleta Krause – nauczyciel mianowany edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, a także instruktor gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej w Szkole Podstawowej nr 2 im. Jana Heweliusza w Żukowie; organizatorka licznych projektów, aktywna uczestniczka międzynarodowych inicjatyw w ramach programu Erasmus+; inicjatorka szeregu akcji charytatywnych.

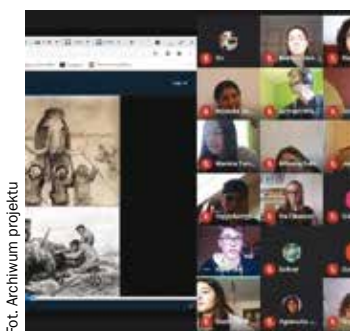
Realizacja projektu Erasmus+ „Is geography destiny?” w czasie pandemii

Agnieszka Jackiewicz

We wrześniu 2020 r. nasza szkoła, XX Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Zbigniewa Herberta w Gdańsku, wraz z dwoma liceami z Chorwacji oraz szkołami średnimi z Hiszpanii, Szwecji i Turcji, przystąpiła do trzyletniego projektu „Is geography destiny?” w akcji KA2 programu Erasmus+, Partnerstwa Strategiczne.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Fot. Archiwum projektu

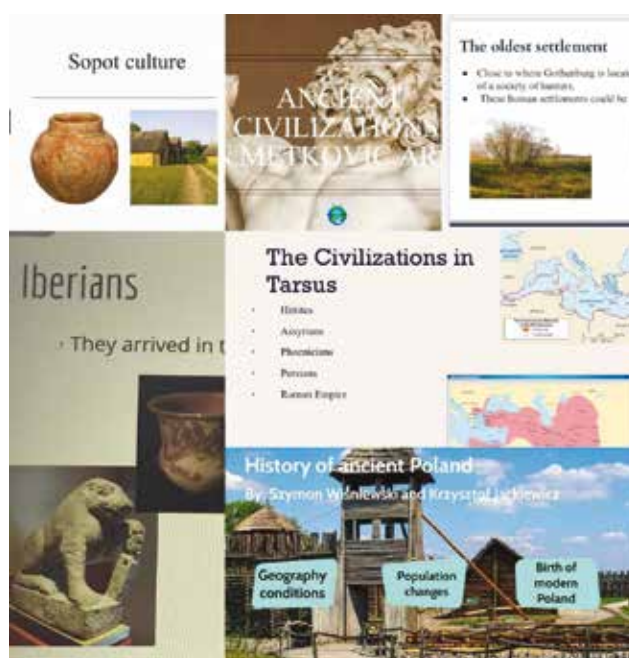
Tematyka projektu okazała się być bardzo interesująca dla młodzieży, która chętnie włączyła się w jego realizację od samego początku. Projekt skupia się na rozwijaniu takich umiejętności, jak krytyczne myślenie, analizowanie czy praca w zespole; omawiane są

zagadnienia związane z ekologią, zrównoważonym rozwojem, geografią i historią. Ponadto, podczas planowanej mobilności w Polsce mamy nadzieję poruszyć sprawy demokracji: w jaki sposób kształtowała się ona na przestrzeni wieków, sięgając od starożytności po czasy nowożytne oraz wykazać jej powiązania z położeniem geograficznym krajów partnerskich. Każda szkoła jest odpowiedzialna za realizację odrębnej tematyki. W czasie projektu uczniowie zapoznają się z najnowszymi narzędziami TIK oraz CLIL. Planujemy również stworzyć bazę lekcji interdyscyplinarnych opartych na pracy metodą projektu oraz promować nowatorskie metody nauczania i uczenia się. Łącząc interdyscyplinarne treści, pogłębimy wiedzę uczniów w zakresie różnych przedmiotów i wzbogacimy nauczanie dwujęzyczne.

Nasze ambitne plany jednakże zostały od samego początku pokrzyżowane przez pandemię. Po przeszło miesiącu nauki miało miejsce zawieszenie fizycznej działalności dydaktycznej w szkołach i konieczność przejścia na nauczanie zdalne. Wpływ tej sytuacji był zauważalny w wielu aspektach naszego funkcjonowania, zarówno prywatnego, jak i zawodowego; był również widoczny

w edukacji. Fakt ten w bardzo dużym stopniu dotknął projekty oparte na współpracy międzynarodowej, szczególnie programy wymian uczniów i nauczycieli w ramach projektów takich jak Erasmus+.

Ze względu na trudną sytuację wywołaną epidemią koronawirusa, praca nad naszym projektem stała się zdecydowanie jeszcze większym wyzwaniem. Pojawiła się konieczność szybkiego dostosowania się do pracy zdalnej, bardziej elastycznego podejścia do procedur, cyfryzacji niektórych procesów i ograniczenia przepływu dokumentów papierowych. Z pomocą przyszły nowe technologie, które okazały się wielkim wsparciem w realizacji całego

Fot. Archiwum projektu

projektu: w trakcie organizacji pracy w zespole projektowym, rekrutacji uczniów czy promocji i upowszechnianiu rezultatów projektu.

Pierwszym krokiem w nowej rzeczywistości wirtualnej było założenie naszej grupy projektowej na platformie Microsoft Teams, za pośrednictwem której regularnie komunikowałam się z nauczycielami i uczniami oraz na której mieliśmy spotkania online i omawialiśmy poszczególne zadania. Platforma ta również służyła do zamieszczania wypracowanych produktów. W początkowej fazie projektu wybraliśmy logo naszego projektu, zaprojektowaliśmy maskotkę, uczniowie przygotowali też prezentacje i filmy zawierające informacje o naszej szkole, mieście oraz projekcie. Do przeprowadzenia głosowania nad wyborem najlepszego logo użyliśmy Google Forms, które się świetnie w takich przypadkach sprawdzają.

Ponieważ na przestrzeni roku szkolnego 2020/2021 w większości krajów partnerskich były wprowadzone obostrzenia oraz możliwość podróżowania za granicę była znacznie utrudniona, postanowiliśmy poznać naszych partnerów w formie online. Pierwsze spotkanie odbyło się poprzez platformę Google Meet, gdzie koordynatorzy ze wszystkich szkół szczegółowo omówili plan działania na najbliższe miesiące, skorygowali daty mobilności oraz zmodyfikowali harmonogram poszczególnych zadań. Kolejne spotkanie, tym razem również z udziałem uczniów z krajów partnerskich, odbyło się poprzez Zoom. Młodzież miała okazję ze sobą porozmawiać, zaprezentować przygotowane wcześniej materiały o szkole, mieście i stopniu realizacji projektu w swoich państwach.

Spotkanie było bardzo owocne, uczniowie przełamywali bariery językowe i jednocześnie ćwiczyli swoje umiejętności prezentacji przed publicznością znajdującą się po drugiej stronie ekranu.

Z braku możliwości organizowania spotkań stacjonarnych, realizowaliśmy tematykę przewidzianą dla poszczególnych mobilności... podczas spotkań zdalnych. Ponieważ pierwsza wymiana miała fizycznie odbyć się w Turcji i tematem spotkania miały być starożytne cywilizacje istniejące na przestrzeni wieków w naszych krajach, takie zagadnienia pojawiły się podczas naszego spotkania w wirtualnym świecie. Każda szkoła przygotowała prezentację o pierwszych cywilizacjach występujących w jej rejonie. W prezentacji wyjaśniono, jak geografia wpłynęła na rozwój danej cywilizacji na omawianym obszarze.

Jednym z ciekawszych i bardziej emocjonujących spotkań online okazało się to dotyczące demokracji (tematyka ta jest zaplanowana na wizytę w Polsce, która ma się odbyć w maju 2022 r.). Młodzież z każdego kraju przygotowała film lub prezentację odnośnie wcześniej wybranej przez siebie wartości europejskiej, w których przedstawiła swój punkt widzenia na daną kwestię, zaproponowała krótkie podsumowanie konkretnego zagadnienia oraz przygotowała nurtujące ją pytania dla zespołów z innych krajów. Omówiliśmy podstawowe wartości UE w następującej kolejności: godność człowieka – Chorwacja (Vukovar), wolność – Chorwacja (Metkovic), demokracja – Hiszpania, równość – Turcja, praworządność – Szwecja, prawa człowieka – Polska. Wywiązała się gorąca dyskusja na temat przestrzegania poszczególnych

Fot. Archiwum projektu

Fot. Archiwum projektu

zasad w poszczególnych krajach partnerskich. Najwi-
doczniej takie, często trudne tematy, są bardzo bliskie
sercu młodzieży licealnej, która chce kreować swoją
rzeczywistość i być odpowiedzialna za losy swoje oraz
Europy.

Z okazji Dnia Języków Obcych, w celu promocji na-
szego projektu, udało się nam przeprowadzić bardzo
ciekawą lekcję online ze szkołą z Chorwacji (Metkovic),
która realizuje program europejski: *Szkoła-Ambasador
Parlamentu Europejskiego*. Uczniowie dyskutowali o ję-
zykach, których się uczą oraz swoich marzeniach i war-
tościach dodanych związanych z uczestnictwem w pro-
jektach, nawet w formule wirtualnej.

Nowy rok szkolny 2021/2022 zaczęliśmy pełni opty-
mizmu, z nadzieją, że po roku wyężonej pracy zdalnej
uda się nam zrealizować pierwszą zaplanowaną mobil-
ność. Pod koniec sierpnia tego roku koordynator projektu
– Szwecja, zorganizowała pierwsze spotkanie stacjonarne
dla nauczycieli, w którym uczestniczyli wszyscy partne-
rzy oprócz Turcji (z powodu restrykcji wprowadzonych
w ostatniej chwili reprezentanci tego kraju nie mogli
przekroczyć szwedzkiej granicy). Była to bardzo owoc-
na i długo wyczekiwana mobilność. Nauczyciele biorący
udział w projekcie mogli poznać system edukacji w Szwec-
cji, uczestniczyć w lekcjach w formie *job shadowing*,
zwiedzić piękne miasto *Göteborg*, *i – co najważniejsze*
– *podczas spotkań roboczych nakreślić dalsze kierunki*
współpracy.

W dzisiejszych czasach Internet jest niewątpliwie naj-
bardziej ogólnodostępnym środkiem służącym do upo-
wszechniania wszelkich działań, również edukacyjnych.
Dlatego też, w celu upowszechniania rezultatów naszej
pracy wytworzonych podczas realizacji projektu, zo-
stały one zamieszczone na szkolnej stronie interneto-
wej, która jest codziennie przeglądana przez naszych
uczniów i ich rodziców, a także przyszłych uczniów pra-
gnących uczyć się w naszej szkole. Dzięki temu zarówno
uczniowie, jak i rodzice mogą dostrzec wymiar europej-
ski naszej placówki oraz docenić ambicje, aktywność
i otwartość uczniów oraz nauczycieli biorących udział
w projekcie. Ponadto, wszystkie materiały, produkty są
zebrane na platformie eTwinning, FB, Instagramie i blogu
projektowym.

Mimo trudności i przeszkód w realizacji projektu, któ-
rych przysporzyła pandemia, z optymizmem patrzymy
w przyszłość oraz z niecierpliwością czekamy na kolejną
mobilność, tym razem do Turcji, która jest zaplanowana
na początek kwietnia 2022 r. Mamy nadzieję, że dzie-
ki zrealizowanym mobilnościom, zarówno wirtualnym,
jak i (przede wszystkim) realnym, powstanie najważ-
niejszy produkt końcowy naszego projektu: koncepcja
MIASTA UTOPII, miasta idealnego, zaprojektowanego
zgodnie z doświadczeniami i wiedzą, którą nasi uczni-
owie zdobędą podczas każdej przeprowadzonej mobilności
oraz aktywności lokalnej. ■

Fot. Archiwum projektu

Agnieszka Jackiewicz – absolwentka
filologii angielskiej na Uniwersytecie
Gdańskim; nauczyciel języka angielskiego
oraz koordynator projektów
eTwinning i Erasmus+ w XX Liceum
Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwu-
języcznymi im. Zbigniewa Herberta
w Gdańsku.

The European
Union's
fundamental values
are respect for
human dignity and
human rights,
freedom, democracy,
equality and the rule
of law.

biblioteka pedagogiczna

Konkurs „Nauczyciel Pomorza Roku 2021”

Anna Zawistowska,
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Tegoroczna gala konkursu „Nauczyciel Pomorza Roku 2021” odbyła się stacjonarnie w sali im. Lecha Bądkowskiego (sala okrągła) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego 16 listopada br. Marszałek Województwa Pomorskiego uhonorował nauczycieli, którzy w wyjątkowy sposób łączą w codziennej pracy z uczniami: wiedzę, doświadczenie, pasję i zaangażowanie.

Goście zaproszeni na uroczyste spotkanie poznali finalistów konkursu „Nauczyciel Pomorza”, w którym wzięli udział pedagodzy zgłoszeni przez dyrektorów szkół, organy prowadzące placówki oświatowe oraz społeczne organy systemu oświaty. Jury konkursowe wyłoniło 10 finalistów spośród kilkudziesięciu wniosków.

Tytuł „Nauczyciel Pomorza Roku 2021”, statuetkę oraz główną nagrodę pieniężną otrzymała **Zdzisława Głowienka**, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej ze Szkoły Podstawowej nr 14 im. ks. Grzegorza Piramowicza w Gdańsku. Marszałek Mieczysław Struk wręczył nagrody i listy gratulacyjne wszystkim finalistom. Czworo laureatów konkursu otrzymało wyróżnienia i nagrody pieniężne:

- **Mariola Romel-Kosiedowska** – nauczycielka fizyki z 34-letnim stażem ze Szkoły Podstawowej nr 2 im. Obrońców Westerplatte w Prabutach,
- **Sylwia Ropińska** – nauczycielka języka polskiego w Szkole Podstawowej w Silnie,
- **Monika Agnieszka Skwarek** – nauczycielka matematyki w Zespole Szkół Informatycznych w Słupsku,
- **Kamila Żwirek** – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, muzyki, logopedii i terapii pedagogicznej w Szkole Podstawowej w Lubieszewie.

Pozostali finaliści konkursu otrzymali gratulacje i podziękowania. Byli to:

- **Marcin Staniszewski** – nauczyciel fizyki, informatyki i przedmiotu zawodowego – technik informatyk w Zespole Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku,
- **Anna Borowicz** – nauczycielka biologii i chemii ze Szkoły Podstawowej im. Księdza Prałata Józefa Biegusa w Baninie,

Zdzisława Głowienka i Marszałek Mieczysław Struk

- **Anna Adryjanek** – wicedyrektor szkoły, nauczycielka języka polskiego w Ogólnokształcącym Liceum Programów Indywidualnych w Gdańsku,
- **Agata Borowiec** – oligofrenopedagog i dyrektor Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Jezierniku,

Fot. B. Kwaśniewska

Fot. B. Kwaśniewska

- **Elżbieta Maria Zardzewiały** – nauczycielka plastyki i edukacji do bezpieczeństwa w Szkole Podstawowej nr 6 w Kwidzynie.

Specjalne wyróżnienie oraz nagrodę z rąk przedstawiciela Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i członka komisji konkursowej, przedstawiciela środowisk rynku pracy, prezesa Regionalnej Izby Przedsiębiorców Pomorskich Jarosława Filipczaka, otrzymała **Joanna Sznajder-Stworzyjanek**, nauczycielka informatyki, matematyki oraz przedmiotów zawodowych bloku inżynierii i ochrony środowiska w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Gdańsku.

Uroczystość uświetnił występ zespołu wokalnno-muzycznego „Balbiny” z Malborskiego Centrum Kultury i Edukacji, działający pod kierunkiem Marii Seibert, zdobywczyni tytułu „Nauczyciel Pomorza Roku 2020”.

Fot. B. Kwaśniewska

Organizatorem konkursu w imieniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego jest Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku oraz Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego. ■

o tym się mówi

Bezpłatna infolinia dla dzieci, młodzieży i opiekunów – wsparcie psychologiczne w sytuacji kryzysu

Zachęcamy uczniów przeżywających lęki, napięcia emocjonalne, kłopoty i trudności wpływające na zdrowie psychiczne do skorzystania z bezpłatnej infolinii Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12. Pod tym numerem telefonu młodzi ludzie, a także ich opiekunowie otrzymają bezpłatne i profesjonalnie wsparcie psychologiczne. Do dyspozycji dzieci i młodzieży jest także czat internetowy. Zarówno telefon zaufania, jak i czat zapewniają pełną dyskrecję oraz anonimowość i są dostępne siedem dni w tygodniu przez całą dobę.

źródło: www.gov.pl

Zachęcamy do zapoznania się publikacją przygotowaną przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego we współpracy z Uniwersytetem Gdańskim i Urzędem Statystycznym w Gdańsku pt. **Kondycja zawodowa pomorskiego nauczyciela. Raport z badań**, dostępną nieodpłatnie pod adresem: <https://tiny.pl/9dghd>. Badania koordynowało Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Inicjatywa była realizowana we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

A.C.

Pilotaż standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodzin

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, w ramach współpracy z Ministerstwem Edukacji i Nauki, rozpoczyna pilotaż standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania rodziny. Zespół specjalistów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka APS, w ramach umowy z MEiN, opracował standardy w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania rodziny, które w pilotażu poddane zostaną praktycznej weryfikacji i ocenie osób i podmiotów zaangażowanych w realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci w powiatach. Zaproszenie do udziału w pilotażu kierowane jest do powiatów oraz publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych realizujących wczesne wspomaganie rozwoju dziecka lub zadania wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego.

źródło: www.gov.pl

Zielony Hub Klimat i Środowisko

Zielony Hub *Klimat i Środowisko* to otwarta społeczność ludzi zainteresowanych problematyką klimatyczną. Podczas cotygodniowych spotkań można podzielić się wiedzą i doświadczeniami, nawiązać kontakty z innymi zaangażowanymi osobami i podjąć z nimi współpracę. Możesz do nas dołączyć w każdej chwili! (...)

Formuła spotkań jest otwarta, co oznacza, że każdy uczestnik może się wypowiedzieć, zadawać pytania czy proponować tematy do dyskusji.

Zielony Hub to niepowtarzalna okazja do networkingu z osobami zaangażowanymi we wszelkiego rodzaju działania klimatyczne. Jest to forum edukacji i wymiany wiedzy, ale również miejsce wymiany kontaktów, dające możliwość zaaranżowania od zera związanych z tematem inicjatyw. W spotkaniach mogą wziąć udział zarówno osoby prywatne, jak i przedstawiciele świata nauki, biznesu, lokalnej polityki i mediów. Pośród podstawowych tematów znajdują się m.in. edukacja szkolna i pozaszkolna, wdrażanie praktycznych działań redukujących ślad węglowy, możliwości pozyskiwania funduszy dla projektów klimatycznych, zmiany urbanistyczne i *citizen science*.

Zielony Hub *Klimat i Środowisko* ma szansę przyczynić się do zbudowania społeczności aktywnie przekształcającej naszą rzeczywistość w zgodzie z potrzebami środowiska naturalnego. W spotkaniach Hubu może uczestniczyć każdy. Odbywają się w czwartki w Centrum Nauki Experiment lub online, na platformie Zoom. Uczestnictwo jest darmowe i nie wymaga wcześniejszej rejestracji. Kontakt: Ewelina Magdziak, e.magdziak@experiment.gdynia.pl.

źródło: <https://experiment.gdynia.pl>

Drodzy Nauczyciele,

przed nami świąteczna przerwa zimowa.

*Życzymy Wam niespiesznych, zdrowych i radosnych
Świąt Bożego Narodzenia.*

Niech w tym czasie wokół Was będzie dużo dobrych myśli oraz ludzi.

*Zapomnijcie o troskach i prezentujcie sobie chwilę
relaksu oraz wytchnienia,
aby w Nowy Rok wkroczyć z pozytywną energią.*

*dyrekcja i pracownicy
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku*

Wykorzystane w projekcie kartki pochodzą z warsztatu „Kompozycja symetryczna i asymetryczna w praktyce z elementami scrapbookingu” przeprowadzonego w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku – wszystkie prace są autorstwa naszych pracowników.

Organ prowadzący: Samorząd Województwa Pomorskiego

Placówka posiada akredytację — decyzja Pomorskiego Kuratora Oświaty Gdańsku nr 74/2020 dnia 12 sierpnia 2020 r.

Placówka wpisana rejestru instytucji szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy Gdańsku pod nr ewidencyjnym 2.22/00057/2007